

ФЕСТИВАЛІ

О-ФЕСТ
УШОСТЕ

стор. 5

МИСТЕЦТВО

РАЙ МИКОЛИ
ШЕВЧУКА

стор. 12

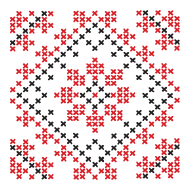
МИТЬ
ПОЕЗІЇ

БАЛАДИ
ГРАБОВСЬКОГО

стор. 14-15

Загальнодержавна українська газета

КУЛЬТУРА І ЖИТТЯ

№28 | 13 липня 2018

Заснована в січні 1913 Гнатом Хоткевичем

ISSN 2519-4429

стор. 13

АРХЕТИПИ КОСТЯ ЛАВРА

4 820157 1940013 28

ДМИТРО ЧОБІТ

ТРАГЕДІЯ ГУТИ ПЕНЯЦЬКОЇ

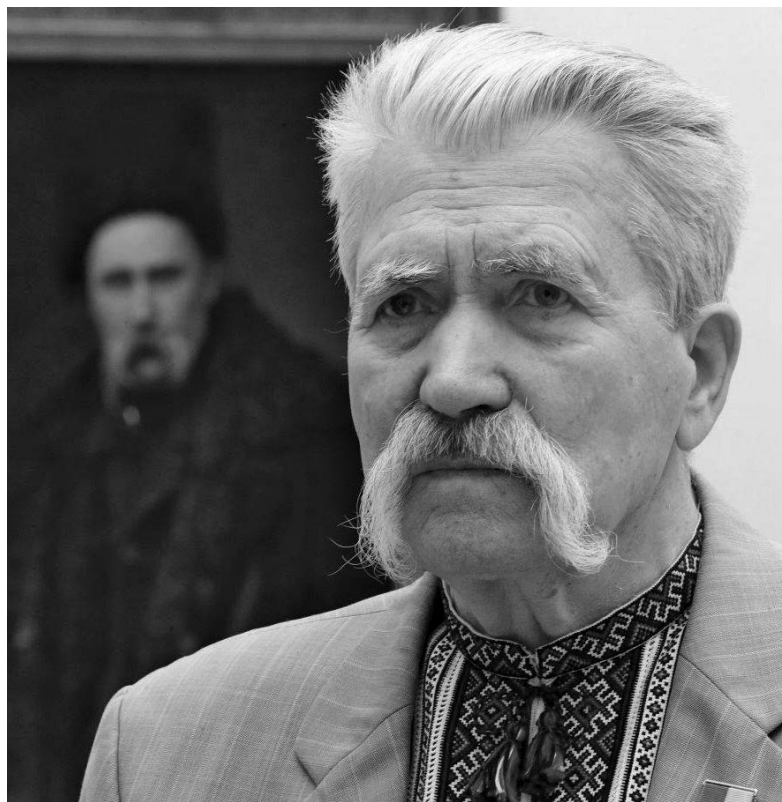
СТОП. 8-9

Фото: Георгія ЛУК'ЯНЧУКА

На превеликий жаль, увечері 7 липня від інсульту помер Герой України, дисидент, політ'язень та автор «Акту проголошення незалежності України», лауреат Шевченківської премії Левко Лук'яненко. Пішов від нас у віці 89 років.

Володимир КОСКІН

ЛЕВКО ЛУК'ЯНЕНКО: «Я БУДУ ПРОСИТИ БОГА, ЩОБ ВІН ПРОТРИМАВ МОЄ ЖИТТЯ ДО ПЕРЕМОГИ НАД МОСКВОЮ»

Цей генотип робить українців демократами, не за політичними переконаннями, а за психологічним неприйняттям над собою влади. У побуті це спричиняє постійне змагання усіх з усіма: хто збудує кращу хату, краще зоре землю, виростить кращий урожай, яка жінка краще догляне хату, дівчина вище сорочку...

Це змагання – рушій постійного розвитку.

Індивідуалістична властивість у колективному житті призводить до нетривкості об'єднань, що послаблювало обороноздатність. Не бажаючи своєї влади над собою, потрапляли під чужинську. Світ войовничий, а нас від війни та мисливства тягнуло до землі.

Надійшов час самопізнання національної долі. Мовознавець Житецький сказав: «Національна доля нам не приречена з неба. Пізнаймо причини й людській діяльності і ми зрозуміємо, що нашою діяльністю спроможні змінити національну долю на краще».

Отже, як сказав пророк: «Борітеся – поборете!» Любов до землі – це остання фортеця самозбереження нації, а навколо фортеці широченний простір, що відкриває перед нацією різні можливості для ініціативи й організації національного життя за своїм уявленням та своїми ідеалами.

– То де конкретно треба шукати Україну?

– Уже два сторіччя на це питання українські інтелектуали відповідають однозначно: в селі. Справді, українці – хліборобська нація. І жила вона в сімейних хагах по селах і хуторах. Можемо гордитися з наших арийських пращурів, що вони навчилися вирощувати зернові, приручили коня і вола, винайшли колесо та зорили багато іншого, що запо-

чатувало розвиток людської цивілізації.

Хліборобство припинило кочовий спосіб життя і зробило наших попередників індивідуалістами. Сімейний обробіток землі зміцнював родину і прив'язував її до свого лану. Ним дорожили більше від родової спільності. Війни були не щороку, а орали й засівали лан щороку. Позаяк українська земля щедро віддавала врожаєм гречкосію, він став дивитись на неї не як на виробника хліба, а як на рідну благодійницю, живу природну істоту, свою матінку. Став її любити, складати пісні і витворювати свята для відзначення річного циклу хліборобських робіт.

Сільська громада як об'єднання одноосібних сімейних господарств упродовж багатьох сторіч була формою відтворення української мови, світосприйняття, що відтворює свій національний, тільки українцям властивий, образ світу та всі інші етнічні риси. Зміни політичного статусу України не вельми впливали на життя сільської громади, і вона справно виконувала роль етнічного хребта української нації.

– Проте село більше не рятує Україну?

– Її має рятувати місто. Позаяк місто зрусифіковане, то розгляну два варіанти розвитку.

Перший. Він передбачає затримання людей у селі перенесенням промислових виробництв із міст у села. Завод укладає договір із сільським кооперативом на виробництво однієї деталі, забезпечує його верстатами, привозить сировину й забирає деталі на завод. У Японії існує практика, коли великий завод розосереджує виробництво деталей машин навіть в окремих сім'ях. У кожному селі технічно можливо будувати зовсім невеликий, нових конструкцій завод для переробки овочів, фруктів, ягід, як і для виробництва молочних і м'ясних харчів.

Якщо українське суспільство спроможне перейти від підпорядкування себе виробництву до підпорядкування виробництва собі, від прагнення до найвищої продуктивності праці до прагнення найсправедливішої організації людських взаємин у суспільстві з максимальним збереженням найкращих культурних і духовних надбань наших дідів-прадідів, тоді нація спромоглась би переробити селян-гречкосіїв у селян-промисловців, і село повернуло б собі роль етнічного хребта української нації.

– Другий варіант розвитку?

– Він стосується зрусифікованих міст: чи можна їх українізувати?

Мова – об'єктивне явище. Нею користуються і її розвивають мільйони українців впродовж століть. Мову творять суб'єкти, але через велику кількість творців та велику тривалість творення вона набула об'єктивного характеру і щодо окремого носія є незалежною від нього. Проте коли нація починає ставитися до мови свідомо, а не автоматично користуватися нею, тоді вона – колективний носій – перетворюється в суб'єктивного власника свого колективного твору (виробу). Усвідомивши це, а також усвідомивши значення мови для вироблення свого національного образу зовнішнього світу та консолідації окремих носіїв української мови в націю, нація доручає своїм державним, суспільно-політичним організаціям розробляти і здійснювати заходи на поширення національної мови в маргінальних середовищах та піднесення культури мовного спілкування в своїх національних середовищах.

– Левко Григоровичу, в чому різниця між націоналізмом і патріотизмом?

– У радянському словнику було таке визначення: «Націоналізм – це буржуазна ідеологія, спрямована на здобуття блага для своєї нації за рахунок інших націй. Націоналізм розпалює ворожнечу між націями». Це перекручення взято зі стелі, ним напхували всіх радянських людей впродовж тривалого періоду. Насправді ця ідеологія виступає за те, щоб нація здобула незалежність. Коли ми були колонією, то націоналізм полягав у тому, щоб боротися проти московського імперіалізму за створення незалежної держави України. Це цілковито позитивна ідеологія (любов до рідного), яка не передбачає знущання над іншими націями чи здобуття блага для себе за рахунок інших.

А тепер про різницю між націоналізмом і патріотизмом. Відповім жартома. Патріотизм – це коли я люблю Україну і нічого для неї не роблю. А націоналізм – це коли я люблю Україну і для неї щось роблю. Тобто націоналіст – це людина, яка ставить інтереси нації вище особистих, бореться за процвітання країни, передусім через усунення окупаційних влад. А патріот, звичайно, любить борщ, галушки, сало, вареники, вишиванки, але терпить (звісно, не кожний) знущання над нацією.

Все своє довге життя він боровся за незалежність України і врешті-решт досяг своєї особистої мети у 1991 році.

За антирадянську діяльність та прагнення до незалежності України Левко Лук'яненко на початку 60-х років засудили до смертної кари, яку потім замінили на багаторічне ув'язнення.

Загалом у радянських таборих Лук'яненко провів понад 25 років.

Він був серед засновників Української гельсінської групи, а на перших демократичних виборах до Верховної Ради УРСР став депутатом.

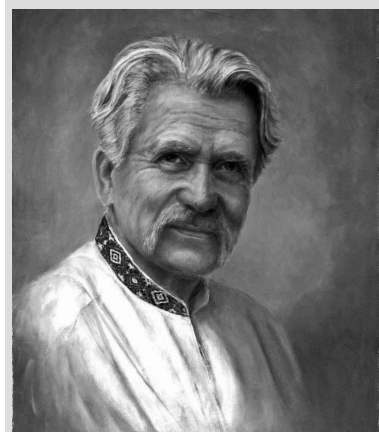
Мені пощастило неодноразово спілкуватися з Левком Григоровичем, фотографувати його, друкувати інтерв'ю з ним.

Вашій увазі вибрано з тих розмов.

– Левко Григоровичу, певно, всі українці, перебуваючи у казані економічно-суспільних негараздів, нині сушать голову над питаннями «Хто винен?» і «Що робити?»

– Проблема в нас самих. Збагнемо себе – станемо на ноги, як інші європейські країни.

Індивідуалістичний генотип українця через свою закоріненість у самій суті українця є незмінний, править упродовж тисячоліть.

Цитати Левка Лук'яненка:

• Боже, дай моїй голові силу випромінювати думку, щоб через надземну сферу запалювати шляхетні душі українців на боротьбу за самостійність.

• 280 років українці допомагали московітам будувати російську імперію, а тепер доля зобов'язує нас її зруйнувати.

• 25 років ще малувато, щоб ми усвідомили, що тільки полюбив-

ши цю країну, тільки зорганізувавшись у межах України, тільки створивши українську націоналістичну владу – ми почнемо відроджуватися.

• Російська Федерація – зменшена імперія зла – увійшла в суперечність із технічними, гуманітарними й моральними реаліями XXI століття й має бути демонтована. Задля реальної свободи України, задля національної свободи Ічкерії, Татарстану, Башкортостану та інших народів, що перебувають у московському колоніальному ярмі, – почніть мобілізацію (на добровільній основі) людей різних національностей, передусім громадян колишнього СРСР та країн так званої народної демократії, до української армії! Закличте уряди й народи, що дорожать національною свободою, до спільної боротьби проти імперії зла за звільнення московських колоній і вільного їх розвитку (Зі звернення до Президента Петра Порошенка, 15.05.2015 р.)

ПЕРПЕТУМ МОБІЛЕ, АБО ДІТИ УКРАЇНСЬКОГО РОЗСТРІЛЯНОГО ВІДРОДЖЕННЯ

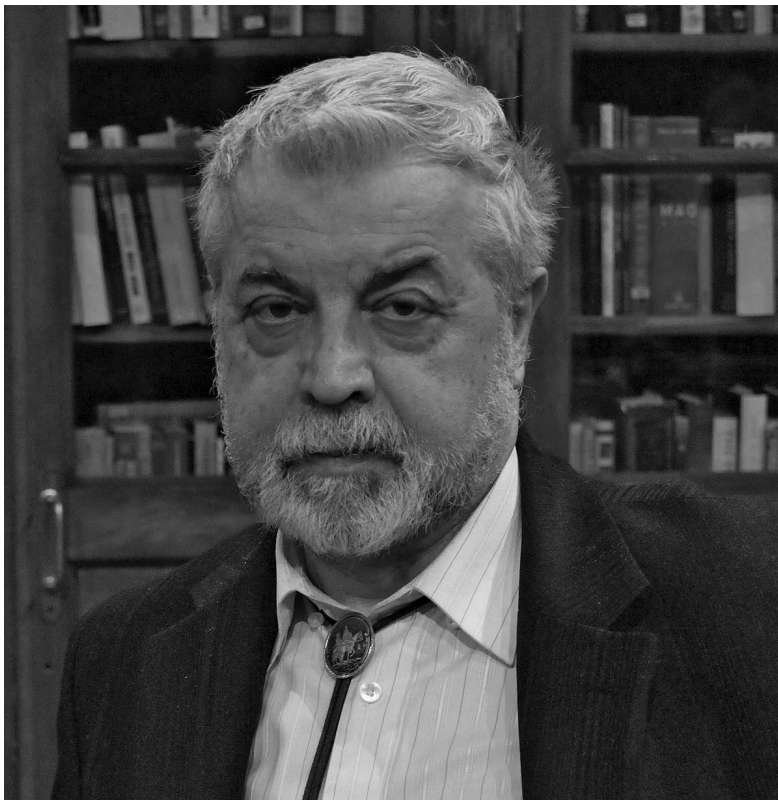
ДО 80-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ЛЕСЯ ТАНЮКА

Перпетуум мобіле – вічним двигуном закарбувався в моїй пам'яті Лесь Танюк – режисер, громадський і політичний діяч зі славетної когорти шістдесятників, які бунтували проти заскоружлих, залізобетонних форм соціалістичного реалізму.

Раїса СКАЛІЙ

Усі вони, використовуючи вислів Івана Франка, «перли проти рожна», намагалися відродити багатство національних традицій, знищених упродовж сталінського режиму. На мою думку, поява українських шістдесятників, яких влада затаврувала як дисидентів, не була випадковою. Майже всі тодішні супротивники тоталітарного режиму народилися в 30-ті роки, коли за наказом кремлівського упира до пня знищили еліту України, борців за її незалежність, найкращих представників національного Відродження, яке увійшло в історію як Розстріляне. Винищивши смертоносною косою майже всіх своїх опонентів, придушивши будь-який опір, більшовицькі комісари святкували перемогу над заляканим народом. Однак перемога була Пірровою. Закривалені перелогі, засіяні жертвами московського вурдалака Сталіна, стали підрунтами для тих, хто народився в роки, якщо не поголового, то принаймні масового викорінення невдоволених кровожерною політикою. Шістдесятники – діти жертв сталінського кривавого режиму – підхопили смолоскип українського Розстріляного Відродження й понесли його далі, пробудивши цим широким громадськості, завдяки чому нам зрештою поталанило здобути Незалежність.

Лесь Танюк вирізнявся активною безкомпромісною позицією, впродовж усього свого життя безуважно бунтував, викликаючи цим вогонь на себе. Проявилось це одразу ж після його вступу до Київського театрального інституту ім. І. Карпенка-Карого, під час навчання в якому 1958 року він став ініціатором створення, а 1959 очолив Клуб творчої молоді, де збиралися найкращі представники тогочасної еліти – видатні письменники, художники, режисери, актори, композитори, вчені. Їхні ідеї збурювали свідомих киян, і, зрозуміло, мистецьку молоддь. 1961 року, коли я вступила до Театрального інституту, ім'я Танюка не сходило з уст. Особли-

во обговорювали його дипломні вистави, які він, вочевидь, чи не єдиний за всю історію нашого вишу, захищав багато разів. Після смерті М. Крушельницького над Танюком нависли грозіві хмари неприйняття його творчих концепцій. Перші неприємності почалися, коли разом зі своїм однокурсником В. Загоруйком він здійснив постановку уривка з п'єси Мольєра «Тартюф», – ортодокси від мистецтва прийняли роботу в штики. Те саме сталося й зі спробою інтерпретувати розділ з п'єси М. Куліша «Так загинув Гуска». Невдача не зупинила Танюка. Свій задум щодо прочитання забороненої до того часу п'єси М. Куліша він здійснив у Львівському театрі імені Марії Заньковецької. Однак, не зважаючи на те, що головну роль у спектаклі «Так загинув Гуска» виконував видатний актор, учень Курбаса Даміан Козачківський, виставу було заборонено як націоналістичну. На карб режисерові поставили те, що він звернувся до твору репресованого М. Куліша, якого засудили і розстріляли, звинувативши в націоналізмі. Танюк був першим з театральних митців, який наважився повернути з кривавого небуття ім'я геніального українського драматурга. Після цього в Одесі він здійснив скандальну інтерпретацію п'єси Григорія Квітки-Основ'яненка «Шельменко-денщик», яка збурила багатьох ортодоксів своєрідним прочи-

танням класичного твору. Танюк порушив усталені традиції: переробив текст, доповнив його новими репліками, а головне – одягнув акторів чоловіків у жіноче вбрання, мотивуючи це тим, що на виставах у бурсі не дозволялося грати жінкам, і, граючи ролі слабкої статі, чоловіки перевдягались у жіночий одяг. Цього представники комісії, яка приймала спектакль, не зрозуміли і засудили режисера за волюнтаризм. Спектакль теж був заборонений. Така сама доля спіткала в Одесі його постановку п'єси «Правда і кривда» за М. Стельмахом. Після цього стався анекдотичний епізод. Іван Чабаненко – тодішній ректор інституту – запитав норовливого дипломанта, кого з драматургів він не любить найбільше. Танюк сказав, що Олександра Островського. «А яку його п'єсу найбільше?». У відповідь почув: «Пізно любов». Чабаненко злостиво наказав: «Тоді їдьте в Білу Церкву і здійсніть там її постановку».

У такий спосіб, після роботи на сценах провідних театрів республіки, Танюка покарали, виславши його працювати в колективі районного центру. Тільки після цього вручили диплом про закінчення вишу. Ця його безкінечна одісея з захистом диплому, епатажні витівки під час інсценізації відомих класичних творів жваво обговорювалися не лише в столиці, а й у багатьох містах УРСР та РСФСР, свідченням чого були такі події. У цей час Володи-

мира Загоруйка запросили очолити Харківський театр імені Т. Шевченка. Він запропонував Танюкові здійснити там постановку п'єси В. Розова «В день весілля», у якій грали провідні актори театру – Людмила Попова та Валерій Івченко. Незважаючи на гру зіркових виконавців, Танюка знову звинуватили в націоналізмі – не тільки через те, що весь спектакль був насичений мелодіями українських народних пісень, а й тому, що режисер нібито натякав на розрив України з Росією, бо героїня вистави українка в день весілля кидася нареченого росіянина. Урятувало спектакль те, що на прем'єрі був автор п'єси В. Розов, а також відомий московський театральний критик Борис Поюровський. Вони були в захваті від вистави Танюка, вважаючи її кращою за постановки цієї п'єси на сценах відомих театрів Москви. Відгомін про виставу «В день весілля» швидко розійшовся Союзом. Невдовзі Танюка запросили до Москви здійснити на сцені Центрального дитячого театру постановку п'єси «Гусяче перо» за книгою Семена Лунгіна та Іллі Нусінова. На підмостках цього театру Танюкові поталанило також здійснити виставу «Казки Пушкіна», яка увійшла в золотий фонд радянського театру. Для багатьох шанувальників Танюка став шоком його від'їзд до Москви, куди він змушений був виїхати, бо після хрущовської відлиги почалися брєжнєвські заморозки – нова хвиля арештів письменників, істориків, художників, кіномитців, серед яких були найяскравіші представники Клубу творчої молоді.

1967 року Танюк взяв участь у відзначенні 80-річчя від дня народження репресованого і розстріляного на Півночі Росії геніального митця Леся Курбаса. Листувався з Йосипом Гірняком, актором театру «Березіль», організованого Курбасом, теж репресованим, але якому поталанило вирватися з пазурів чекістів і продовжити справу свого вчителя в Америці. Танюк першим повідав про вихід 1982 року в Нью-Йорку книги Гірняка «Спомини», присвяченої Курбасові. Слід зазначити, що Танюк першим зацікавився і почав вивчати життєвий шлях репресованого митця. Цьому сприяло багато обставин. У Театральному інституті Лесь навчався на режисерському курсі, яким керував видатний актор і режисер Мар'ян Крушельницький – учень Леся Курбаса. Від нього Танюк протягом багаторічного спілкування почерпнув

основи творчого методу геніального майстра. Тоді ще були живі знамі актори, режисери, художники, які працювали з Курбасом у Наддніпрянській Україні. Танюк налагодив з ними тісні контакти, зібрав величезний матеріал про діяльність Курбаса, його найвидатніші постановки. Особливо плідним для нього було знайомство, яке переросло в тісну дружбу, з Іриною Стешенко, яка була не тільки актрисою «Березоля», а й перекладачем класичних творів з російської та багатьох західноєвропейських мов. Висококультурна, всебічно освічена, глибоко ерудована – коло її зацікавлень було великим: театр, література, філософія, образотворче мистецтво, музика – немов магнітом притягувала до себе всіх, хто хоч раз зустрівся з нею чи переступив поріг її оселі. Вона збрала величезний архів про діяльність свого вчителя: документи, пресу 20–30-х років, яким дозволила користуватися Танюкові, а згодом і мені. Саме Лесь познайомив мене з цією унікальною особистістю. Одного дня привів мене до неї в оселю на Пушкінській. Відбулося це 1970 року після виходу в журналі «Вітчизна» моєї статті про збірник «Лесь Курбас. Спогади сучасників». Характер вона мала складний, непоступливий, через що ми іноді гостро сперечалися. Однак, незважаючи на наше протисторство, я вдячна їй за наші суперечки, які завжди були творчими, і головне – за надзвичайно цікаві розповіді про період її роботи в «Березолі». Її помешкання вражало безліччю антикварних речей, починаючи від художніх картин і до вишуканої порцеляни, на якій господиня щедро пригощала всіх, хто приходив до неї в гості.

Спілкуючись упродовж тривалого часу з досвідченими курбасівцями, Лесь зібрав колосальний матеріал. Познайомившись із Неллею Корнієнко, яка закінчила філософський факультет Київського університету імені Т. Г. Шевченка, Танюк зацікавив її постаттю Курбаса. Його самого тоді поглинала постановочна робота. На глибоке вивчення величезної спадщини Курбаса в нього майже не залишалося часу. Не хотів розпорошуватися. Тому вирішили, що Лесь працюватиме далі над книжкою про Мар'яна Крушельницького, а Неллі досліджуватиме режисерське мистецтво Курбаса. Переїхавши до Москви, вона вступила до аспірантури Інституту історії мистецтва,

«КРИМ МІЙ»: МАНДРИ ЗА ДОРОГОВКАМИ МРІЙ

«Крым мой» – пошук за цим тегом приводить в Інтернеті до милесеньких-любесеньких сюжетиків у соціальних мережах, де автори, частіше – авторкині, розказують про власне, нещодавнє відкриття їхнє Криму. «Крым мой» – це, виявляється, є такий недалекий півострів, він поза усілякою політикою, такий собі чудовий берег сонця, з доступними горами й теплим морем, а чий він у рамці, ширший за оте означене тегом «Крым мой», – не суть, як кажуть у просторіччі.

Олександр ЯРОШЕВСЬКИЙ

Вистава «Крым мой» – це вже геть інший жанр. Хоча... теж ніби складається вона з низки чи радше мережива сюжетів з розповідями ніби на ту саму, власне, тему. Тільки спогади ті, на відміну від таких рожевесеньких актуальних, – усі вони мають немов обрізаний загальним лезом край: п'ять років тому. Не пізніші. Це попри те, що час вистави актуалізований аж до знемоги. У потоці епізодів він, час, – теперішній абстрактно, а в одній з кульмінацій сюжету він стає теперішнім абсолютно...

Спектакль двох акторів «Крым мой» іде два вечори поспіль щомісяця. У Києві – дві вистави в травні, дві в червні, у липні – пауза, у серпні – в Харкові. Створив її і представляє київський PostPlayTeatr, що позиціонує себе як театр documentary, тобто, від свідків.

Або ще так (додав би на перші два речення знак оклику, бо в оригіналі таки крапки): «PostPlayTeatr – це справжній театральний андеграунд. PostPlayTeatr – перший український критичний театр. Своїми проектами театр привертає увагу суспільства та влади до «незручних», гострих, болісних тем». Це так театр про себе пише у своєму Instagram.

PostPlayTeatr створено в Києві кримськими митцями, що мусли виїхати з окупованого півострова через небезпеку для власної долі, внаслідок і через події окупації Криму РФ – саме ті події, через які виник мем «КрымНаш».

Саме в оцій «розтяжці»: між «КрымНаш» та «Крым мой» і полягає первинний, той, що залучає до участі й полілогу, винахід і назви вистави, і її формату: і в грі, і «після гри», як «в лоба» можна перекласти з універсального нині English назву й проекту, і концепції театру.

Вистава нібито проста. Актор крутить педалі справжнього велосипеда, цю фізику видно наочно живцем – а от на екрані гля-

дачі бачать цю його мандрівку не на тлі цегляного муру колишнього цеху заводу на київській вулиці Нижньоюрківській, а в краєвидах Криму. То вже техніка та мистецтво інженера спектаклю, то вже – не «деталі», то нібито штучний прийом, що не дає забути глядачеві: це – не абстракція, а живі спогади живих людей.

Але вистава має й продовження назви, повністю це буде так: «Крым мой. Отчет о путешествии, которого никогда не было». Так, це розповідь про уявну мандрівку – уявну, бо в просторі спектаклю перетинається постійно те, що було колись, і воно реальне до такої міри, до якої ми довіряємо розповідям людей про їхній – а чи й не наш? – «Крым мой», та якою мірою погоджуємося з умовностями сцени.

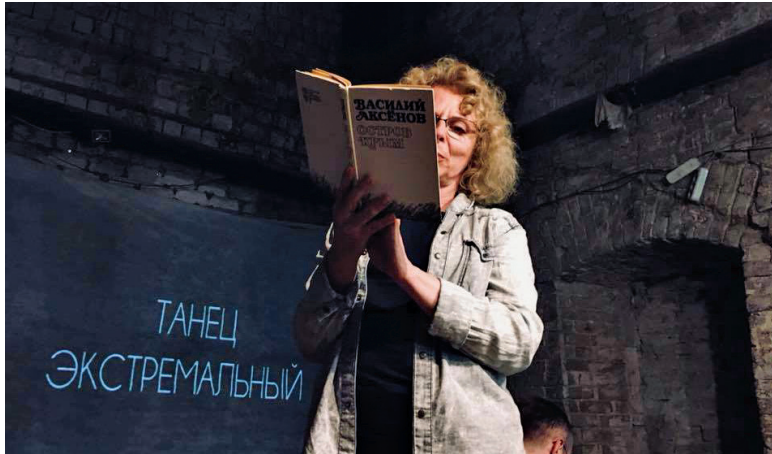
Фабула спектаклю так само химерна, як, у принципі, й не неможлива.

Отже, митець із сучасних танців – його грає, але ним і є актор Антон Овчинников, – проходячи через рогатку «адмінкордону», розповідає російському митникові на Чонгарі, що їде на півострів у справах суто приватних, ледь не фізіологічних – як у тих, хто домінує наразі в мемі «КрымНаш» – забіганок, а велосипед «Україна» – то тільки засіб пересування (а не театральний реквізит). Проїхатися Кримом... у таких собі сентиментальних мандрах і спогадах...

Насправді в танцюриста інша мрія – назвати її можна хоч проєктом, як нині модно таке називати, хоч маренням, до чого воно ближче – але церберові кордону «без різниці», бо він про це не дізнається, адже – хто він? Ніхто, так, формальний служник на пункті перетину уявної межі, що там ущільнилася в чи не справжній кордон.

А марення таке: якщо спромогтися та встигнути протанцювати магічних танців перед статуями Леніна у дванадцятьох містах півострова раніш, аніж туди в'їде Путін «Керченським мостом» – то Крим повернеться додому.

Задум химерний, тож геть не варто його й розкривати, тим більше, що, зіграний у першій

хвилі спектаклю російський прикордонник більше аж ніяк на його перебіг не вплине, а та, що мусила грати його роль, – Галина Джикаєва – у конкретно цій виставі, у травневій, про яку розповідь, – гратиме далі вже лише сама себе: це ж вистава двох акторів. Утім, буде й третій – та він про це й не знає, йому – чи їй – просто телефонують, просто на кримське робоче місце якогось випадкового кримського готельєра.

А навкруги – спогади: «Крым мой». Вистава йде російською, це мова звичного спілкування в Криму і в роки з 1944 до 2014-го, і нині. Там є різне: і дитячі спогади, і юнацькі, і раннє дитинство радянських часів, і пригоди вже з часів незалежної України, коли Крим був доступний, як кімната в просторі власної великої квартири... Цей образ – він вже не з цього спектаклю, він сюди увійшов з іншого плану мистецтва – але нині він слухний. Принаймні – був, поки «Крым мой» не став «КрымНаш».

Спектакль цей є оновленим перформансом, його «передпрем'єра» відбулася в театрі ще у вересні 2017 року. Тоді він отримав широку критику через, на думку кримчан-учасників, надмірну перевагу приватного контенту, порівняно з політичним, і був по суті реанімований цього року. На думку оглядача, «Антон Овчинников і Ден Гумений створили іншу виставу...».

А далі й Путін мостом уже проїхав на тому химерному декоративному КАМАЗі, й ігноруюван-

ня того факту – мабуть, то й є оте абстрактне сьогоднішнє, що додає виставі необхідного, може – жанрового узагальнення п'єси: ніби поза часом. Це так, бо мистецтво живе за іншими законами, відмінними від законів звичайного простору й конкретних подій.

Ми бачимо актора, він крутить педалі свого залізного віслючка на відстані простягнутої руки тут, у цегляних стінах на Нижньоюрківській, де, може, десятеро чи й усі дванадцятьє глядачів усе те споглядають і слухають. Але ж ось він – і вони? – нібито й там, у пейзажах, що розгортаються обіч кримських доріг: у містах Джанкой, Бахчисарай, Морське між Ялтою та Судаком – куди він не заїде, попри те, що й у Судаку пам'ятник Леніну є.

Та й танці, виявляється, не тільки під тими пам'ятниками. Актор танцює під їхніми світлинами – як вільний художник. Актор обирає й інші – для нього й решти – пам'ятні місця. А, може, і тих танців не 12 – а чи вважати танцем і натуральне миття під душею просто на сцені?

Такий спектакль. Глядач реагує по-різному й на спогади дитинства – акторів? Авторів? – цього дійства, глядач живе у просторі тих умовностей, що ними незбагнено він стає, бо «Крым мой»...

До речі – а прогос – квиток на «Крым мой» коштував глядачеві приблизно стільки, скільки коштував у березні 2014 квиток на втечу з того Криму, що він – зненацька? – тоді – тимчасово! – став «КрымНаш»... Щоправда, цих грошей вже не вистачить, щоб повернутися до замкненого тим зухвалим слоганом відібраного свого краю...

PostPlayTeatr – цей формат передбачає не тільки, власне, перегляд вистави, а й інспіроване дійством подальше обговорення в просторі стін із цегли вражень – нарочито, бо в антракті на перекурі розмова про що завгодно інше, дотичне, але не про суть. А вже по тім – друга дія, PostPlay, вся з думок театральних і особистих. А вони дуже індивідуальні!

Запам'яталася промова, з якою виступив молодий глядач, що

тільки один раз, років 7, приблизно, тому, мав власний досвід курортних пригод. Там були й море, і гори, і дороги – чомусь вони здалися йому розбитими – хтось із глядачів наполягав, стверджував, що зараз кращі вони – але то таке, – звідки такі знання? Головне, там була мить власного розчинення в просторі «Крым»; головне, виявляється, українці люблять наш Крим, разом і нарізно, з Волині та з Поділля теж, звідусіль: кожен – по-своєму.

У когось ностальгія, у когось – думки про те, що було добре, а що – негарзд. Один з контрапунктів спектаклю – російськомовного – яскраве читання Галиною Джикаєвою Лесиною вірша з вистави – єдиної української вистави з усього репертуару колишнього кримського театру – біля світлини пам'ятника Лесі Українці в Ялті.

Але катарсис емоційного фіналу – болісна розповідь про спостереження від друга, що в нього – руки в шрамах від вогню. Ой, не для всіх, на щастя, українців, оте розрізнення – «Крым мой»? – «КрымНаш»? – «Крым мой!» – абстрактне, мов сторінки Instagram. Не в змозі вгамувати ностальгію, здоровий, сильний чоловік, буває, припалює від болю цигарками шкіру зап'ясть – щоби не так боліло в душі.

Бо він болить нестерпно – «Крым мой». Бо він болить, болить нам, той Крим: наш...

Хтось із авторського колективу в обговоренні зауважив, що саме з цим спектаклем PostPlayTeatr спільно з Black ORange Dance Production – це їхній спільний проєкт – висуватиметься на Шевченківську премію. Інші аншлагові вистави театру PostPlayTeatr – про інші аспекти сучасного життя України. Найбільш відомі з них – класичні вже «Ополченці» про людей Донбасу, «Тутвамне-демократія» про зашкарубле чиновництво не дуже й глибокої вітчизняної «глибинки», ціла низка епатажних перформансів приваблюють глядача, а точніше – учасника, з розумінням сучасних тенденцій та значущості в сучасній житті саме театрального складника.

Але – «Крым мой». Не в рожево-курортному сенсі чи в цінності приватних спостережень і спогадів: набагато ширше. До такої міри ширше, що то не непевні марення героїв і учасників незвичайних, таких, що інколи можна помилитися, що то не тільки приватний добробот індивідуальних біографій, випадкових та ефемерних. Ні: все набагато серйозніше й глибше.

Отож і далі буде, у театрі в Києві, на звивистій вулиці Нижньоюрківській, поки що лише в цегляних тісних стінах, але – точно: «Крым – мій».

Попри те, що червень заключний місяць у Національній опереті перед «відпусткою», цього року він виявився вкрай насиченим.

Сергій БАХІН

У першій декаді відбувався щорічний О-Фест, останніми днями місяця – закриття сезону в одному з найбільших залів України. А між цими подіями – відкриття експериментального майданчика, де обкатувалися нові вистави камерного формату. Не музичні. Варто згадати також представницький круглий стіл у приміщенні театру – про розвиток фестивального руху. І це не випадково, адже установа бере участь у багатьох фестивалях – не лише в столиці, а й за її межами.

Один з найгучніших заходів – О-Фест – фестиваль оперети, опери і мюзиклу. Міжнародний, аналогів не існує. Відбувався вже вшосте, за традицією – у другі вихідні літа. Перший день традиційно відкриває Буча, у другий – події переносяться до столиці. Щороку престиж фестивалю підвищується, рівень виконавців стає дедалі масштабнішим, географія – розширюється.

На думку міського голови Бучі Анатолія Федорука, традиція проводити влітку біля Києва культурні заходи – ще довоєнна, і для його населеного пункту відродження цієї традиції має велике позитивне значення. У зелену зону під Києвом приїжджає чимало знаних іноземних виконавців, і такі фести на природі з задоволенням сприймають глядачі. Захід відбувається в парку, де є чимало різних локацій, пов'язаних з музикою. Окрім головної сцени, є камерна «Фонтан», танцювальна «Fun stage», літературна «Старий дуб», арт-майданчик, Французький дворик, виставка народних ремесел. Від полудня тривали майстер-класи з танців, акторської майстерності, розпису іграшок і торбинок, кулінарні презентації, квест... Сотні й тисячі людей (дуже багато дітей), серед яких ще майже півсотні журналістів з Києва,

О-ФЕСТ УШОСТЕ

заповнили цього теплого дня алеї парку.

На традиційній прес-конференції разом з керівником театру оперети були міський голова, представник КМДА Сергій Анжияк, працівники кількох посольств країн, чії громадяни були учасниками концертів, керівник театру оперети Богдан Струтинський. Відкривався О-Фест традиційною театральною ходою артистів найбільшою доріжкою парку. Головною ж подією першого дня в Бучі став концерт у літньому театрі.

Гранд-концерт відбувався за участю колективу Національної оперети і співаків провідних музичних театрів Європи, Азії та американського континенту. Цього року на сцену виходили артисти з півтора десятка країн. Відкривався концерт увертюрою «Гранд Оперета», у якій брав участь увесь танцювальний колектив театру. Після цього номера на сцену виходили європейські гості – з виконанням уривків опер Штрауса – Ельвіра де Паїва е Пона з Португалії заспівала куплети Аделі з «Летючої миші», куплети Барінка з «Циганського барона» виконав поляк Міхаль Борковскі, «Чардаш Розалінди» – болгарка Нелі Нечева... Концерт з уривків оперет, опер, мюзиклів і танцювальних номерів тривав майже до 11 години вечора.

На другий день фест перемістився до Києва. До будівлі Театру оперети і площі поряд з нею. Були «збудовані» арт-об'єкти, ін-

сталаяції, відбувалися майстер-класи, інтерактивні програми від студентів, що навчаються за спеціальністями відповідних профільов. А заключним номером усього О-Фесту-2018 став уже традиційний гала-концерт у Національній опереті.

Солісти ті самі, що й напередодні в Бучі. Але захід у столиці відбувався вже під дахом, тож і глядачів було менше. Утім, вони також тепло вітали закордонних гостей. У першому відділенні найбільше оплесків отримав за виконання пісні «Гранада» румун Альфред Паску. Разом з Борковскі, Івайлом Йовчевим з Болгарії та трійкою українців вони виконали, мабуть, найпопулярніший номер концерту – неаполітанську пісню «O sole mio». (Що була шалено популярною у 60-ті роки завдяки італійському вундеркінду Робертину Лоретті). Артисти по черзі виходили на сцену, кожен

зі своїм уривком, а приспів виконували разом, ушістьох, що було дуже ефектно. Закінчувався концерт і, відповідно, О-Фест, одноіменною композицією на музику Абрахама і слова Дідка у виконанні всіх учасників концерту.

Після цього головна сцена Оперети пішла в «літню відпустку». Але на нульовому поверсі театру відкрився експериментальний майданчик «Stage-Lab», де відтепер створюватимуться різножанрові вистави камерного формату. Невеликий зал на 40 місць, тож цілком очікувано, що він не зміг вмістити всіх охочих. Довелося підносити стільці. Відкривав нову сцену відомий український художник, режи-

сер і актор Олександр Білозуб, що вже поставив дві моновистави «Я сьогодні сміюся з себе», присвячену Олександрові Вертинському і «Пісеньку на три такти» про Чарлі Чапліна. Новою роботою стала одноактна п'єса Марселя Мітуа «Акомпаніатор».

Це театральна історія, думки вголос одного з гвинтиків механізму «театр» – звичайного акомпаніатора. Не всім бути на головних ролях і першою скрипкою, хтось мусть тягати роля... Тож ми чуємо монологу працівника другого плану, який мріє стати головним героєм під софитами. І це йому вдається, поки зірка записується на сцену. Утім, мить щастя закінчується, а запитання залишаються риторичними...

Єдину (і головну) роль виконує заслужена артистка України Ася Середа-Голдун. На думку режисера, актор нині має бути універсальним, тож Ася відповідає цим вимогам: грає на сцені, танцює й співає. І все це робить якісно. І не кожен актор може зіграти моновиставу – тут треба бути самим собою, і нема за ким заховатися.

Але тут легше реалізуватися, не чекаючи на головні ролі на великій сцені.

Гала-концерт до закриття 83 театрального сезону відбувся 27 червня. І, мабуть, уперше – за межами рідного приміщення. Завершити сезон вирішили в «Жовтневому палаці». Глядацький зал на Інститутській вміщує набагато більше людей, аніж рідний. Але й за цих умов зал – і партер, і ложі з балконами були заповнені – понад дві тисячі слухачів. Сприяла цьому й демократична ціна на квитки – найдорожчий коштував 500 гривень. Перше відділення концерту переважно складалося з класичних творів опери та оперети – «Севільський цирульник», «Сільва», «Циганський барон»,

«Графиня Маріца»... Також прозвучали дві пісні – «Гранада» і «O sole mio». Останню виконували вшістьох: Ігор Левенець, Михайло Гуменний-Петрівський, Володимир Одринський, Анатолій Побробний, Петро Челялі, Олександр Чувпило – і це викликало найбільший шквал овацій, як і на О-Фесті. Заключний номер першої частини став музично-танцювальним – дует Кароліни й Пелікана з «Містера Ікс» чудово зіграли артисти Тамара Тимошко-Горюшко та Валентин Рожков.

Друге відділення було більш сучасним, адже лунали уривки з мюзиклів і пісні. «Скрипаль на даху», «Поргі та Бесс», «Besame mucho» вже давно стали класикою у своєму форматі. Останній номер сезону виконували всі актори театру під добре відому пісню Альбано і Роміні Пауер «Свобода» (Liberta).

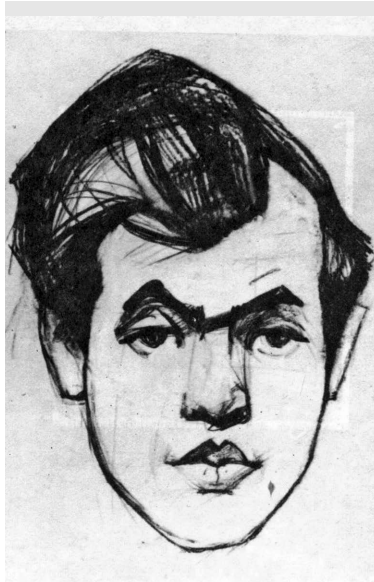
ПЕРПЕТУУМ МОБІЛЕ, АБО ДІТИ УКРАЇНСЬКОГО РОЗСТРІЛЯНОГО ВІДРОДЖЕННЯ

ДО 80-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ЛЕСЯ ТАНЮКА

Продовження. Початок на стор. 3

де 1971 року успішно захистила кандидатську дисертацію. У столиці Союзу тоді це можна було зробити. Натомість, у Київському інституті театрального мистецтва, коли я взялася писати дипломну роботу про постановки за п'єсами І. Микитенка «Кадри» та «Диктатура» в театрі імені І. Франка і в «Березолі», до цього поставилися вкрай негативно. В УРСР прізвиська репресованих у 30-ті роки навіть найвидатніших літераторів, митців, учених довго були під табу. Заборону озвучив тодішній секретар ЦК КПУ з ідеології А. Скаба: «Ми реабілітували Курбаса і Мейерхольда як людей, а не як особистостей, не їхні ідеї». Тоді ж, вважається, висловив сакраментальну фразу відомий турецький поет Назим Хікмет, що тривалий час жив у Союзі: «Коли Москва наказує стригти нігті, то в Україні одрубують пальці». Це я болісно відчула на собі, коли після Танюка відважилася досліджувати життєвий шлях Леся Курбаса. Проти мене одразу ж ополчились недобррозичливі розстріляного митця, яких тоді в Україні було ще дуже багато. На мій захист став тодішній ректор інституту В'ячеслав Кудін. Коли згряя Волошина-Білецької почала мене ганьбити, говорити, що я нездара, Кудін сказав Волошину: «Ви шість років ставили Скалій тільки відмінні оцінки, то, може, треба поставити під сумнів вашу кваліфікацію?!». Це змусило Волошину затаїтися, проте він почав налаштуватися проти мене голову дипломної комісії народного артиста ССРСР В. Добровольського. Той своєю чергою погрожував, що «зробить з моєї дипломної роботи біфштекс». Боротьба була запеклою, мені знадобилося докласти великих зусиль і нервів, щоб захистити диплом на «відмінно».

Танюк у цей час працював у Москві, але, зрозуміло, цікавився всім, що відбувалося в Україні. Знав про грандіозний скандал, який виник в інституті з приводу мого зацікавлення творчістю Курбаса. Приїхавши до Києва, став підтримувати мене надзвичайно слухними порадами. Наше давнє студентське знайомство поновилося 24 квітня 1967 року в Музеї театральності, музичного та кіномистецтва України. Цей день врізався в пам'ять тому, що тоді по радіо сповістили про загибель космонавта Володимира Комарова. Після завершення заходу

Портрет Леся Танюка роботи Алли Горської. Поч. 1960-х рр.

Танюк підійшов до мене у дворі музею, здивувавши тим, що почав розпитувати про ситуацію, що склалася через мою дипломну роботу про Курбаса, про погрози Волошина і Добровольського. Сказав, що стежитиме за подальшими подіями. Продиктував московську адресу й телефон. Наполягав не соромитися, сповіщати його про перипетії, які відбуватимуться щодо мого захисту. Прощаючись, сказав: «Тримайся! Переможеш! Згадай невмирущого Тараса: «Борітеся – поборете, // Вам Бог помагає! // За вас правда, за вас слава // І воля святая». Ці його напутні слова невдовзі знадобилися, і не лише під час захисту дипломної роботи, а й під час вступу до аспірантури та навчання в ній. Після В. Кудіна, який став на мій захист від зграї Волошина, саме Лесь і Неллі підключилися до цього й усіляко допомагали мені в моїй боротьбі, що тривала багато років. Коли постало питання, де я можу скласти кандидатський мінімум зі спеціальності, Неллі порадила мені зробити це в Московському інституті історії мистецтв, де вона тоді навчалася в аспірантурі. Познайомила мене з завідувачем сектору історії театру народів ССРСР Юрієм Дмитрієвим і провідним спеціалістом Мар'яною Строевою, яка пізніше була основним рецензентом моєї кандидатської дисертації. На іспиті зі спеціальності мені поставили три запитання: щодо українського, російського і зарубіжного театрів. Усі три відповіді оцінили на «відмінно».

На жаль, восени 1969 року Кудін несподівано полишив інститут. Новим ректором затвердили

І. Корнієнка. Він одразу ж став на бік групи Волошина, і, вочевидь, за їхнім нашіптуванням, вирішив виключити мене з аспірантури. Одразу ж призначив засідання Вченої ради, на якому вирішив заслухати звіт аспірантів про виконану за рік роботу: мій, а також Володимира Горпенка й Володимира Андрощука з кафедри кіно. Їх представляв завідувач кафедри кіно В. Небера. І хоча вони на той час не склали жодного з кандмінімумів, він їх характеризував як талановитих дослідників. Мене ж, незважаючи на те, що я склала всі три кандмінімуми, зокрема й зі спеціальності, а також зібрала значний матеріал з обраної теми, нещадно розкритикували. Дійшли до того, що ухвалили безглузде рішення – вважати недійсним складання кандидатського мінімуму зі спеціальності в Московському інституті історії мистецтв, де лише в секторі історії театру народів ССРСР працювало 6 докторів наук, а загалом в інституті – майже 30 учених такого рангу, коли в Театральному інституті – жодного. Нападники протверезіли й почали шукати вихід із плачевної ситуації. Хтось запропонував не менш безглузде рішення: у зв'язку з тим, що в Москві я склала кандмінімум з історії російського, українського та зарубіжного театрів, де мені з кожного предмета поставили тільки одне запитання, мене зобов'язали скласти ще один кандмінімум з українського театру, але щоб я відповіла на три запитання. Якщо я відмовлюсь це зробити, пригрозили виключити з аспірантури. Таке рішення ректорату інституту було незаконним, але я не стала обстоювати своїх прав, бо не знала, куди звернутись у цій ситуації. Я знову поїхала до Московського інституту історії мистецтв, цього разу за власний коштів, і там склала ще один кандидатський мінімум, тепер тільки з українського театру, – і відповіла на три запитання. Цього разу мені теж поставили відмінні оцінки. Тож я склала зі спеціальності аж шість екзаменів! Вочевидь, єдина на всю Україну, а, можливо, й на весь ССРСР!

Упродовж трьох років мого жахливого аспірантського пекла Лесь і Неллі не лише щиро вболівали за мене, а й активно допомагали слухними порадами, сприяли налагодженню контактів з відомими московськими діячами, зокрема з тими, хто зустрічався з Курбасом у неволі, писав про це, хто вивчав його діяльність. Як уже згадувалося, під час нашої зустрічі в Лаврі Та-

нюк, надаючи мені свої московські координати, рішуче наполягав на тому, щоб я підтримувала з ним контакти, телефонувала, зверталася з будь-яких творчих питань, приїжджаючи в столицю, приходила до них додому. Однак, спочатку я соромилася його турбувати. Попервах зупинялась у Москві у своєї приятельки з Мотовилівки – вчительки російської мови Галини Матвійчук. Під час першого приїзду тільки зателефонувала. Лесь люб'язно запрошував у гості, але мені було ніяково, і я відмовилася. Наступного разу, коли подзвонила, Лесь категорично наказав приїхати до нього. Засиділись до півночі, розмова не було ані кінця, ані краю. Обоє – Лесь і Неллі – вражали широкою ерудицією, енциклопедичними знаннями в галузях письменства, театру, філософії. Вони цікавились усіма літературними і мистецькими процесами – новими творами українських авторів, виставами київських театрів, кінопрем'єрами, художніми виставками, різними визначними подіями. Тоді, на відміну від сьогоденного печерного капіталізму, творче життя було надзвичайно насиченим. Тому під час кожної нашої зустрічі ми не встигали обмінятися всіма думками про події, часто засиджувалися до пізньої ночі, і я аж бігла на останній поїзд метро, щоб дістатися через усе місто до Галини. Кілька разів наші бесіди тривали до світанку, і я змушена була залишатися ночувати у Танюків. Якось, після однієї такої «всеночної», Лесь запропонував мені зупинитися тільки в нього. Танюк був унікальним співрозмовником, кладезем знань, ерудитом-енциклопедистом з усіх сфер життя і творчості. Я щоразу дивувалася, як він міг працювати в такому шаленому темпі, – ставити спектаклі, бувати на найважливіших постановках, на прем'єрах кінофільмів, виставках, конференціях, диспутах, творчих зібраннях, брати в багатьох заходах активну участь, виступати в дискусіях.

Дивувала також надзвичайна скромність подружжя в побуті. Мешкали вони в невеличкій двокімнатній хрущовці з суміжними кімнатами, які були відокремлені не дверима, а бамбуковими в'єтнамськими шторами. Уперше побачила в кухні на стіні маленький холодильник над столом, напільний би не вмістився. І от у цій малесень-

кій квартирі, немов у казковій рукавичці, на доброзичливий вогник часто збиралося стільки людей, що деякі спали вдвох на невеличкому диванчику, а то й на розкладачці або взагалі на підлозі. У цьому переповненому помешканні було місце і для наполовину вівчарки – наполовину лайки, яку Танюки врятували від чумки, після якої вона накульгувала, через що господарі звали її Річчі, – від Річарда III. Лесь ставився до неї з особливим трепетом, сприймав як мислячу істоту. Щодня дбайливо вигулював, оберігаючи її лапи від битого скла. У їхньому дворі був гастроном, біля нього постійно збиралася бомжі, які під час своїх оргій розбивали пляшки. Виводячи Річчі на прогулянку, Лесь щоразу, не зважаючи на цинічний регіт забулди, підбирав із землі скло й відносив у смітник.

Пам'ятаю, на чільному місці перед дверима до першої кімнати висіло сонячне полотно «Легенда про Київ», на якому зображена Либідь, що тримає в руках чашу доброти й добробуту, – дарунок на новосілля від художниці-шістдесятниці Людмили Семікіної.

Вражало також ставлення Леся до дружини. Вочевидь, їх поєднали небеса. Неллі, до зустрічі з Лесем, була одружена. Про роман Танюка з Тасею Лобанок, яка навчалася на акторському факультеті, і розрив їхніх стосунків після того, як Лесь зустрів Неллі, гримів увесь інститут. Для обох розрив попередніх стосунків був болісним. Утім, те, що вони прожили в шлюбі 53(!) роки, є свідченням того, що це, вочевидь, мало відбутися, чи, як кажуть, – це їм на роду було написано. Лесь обожнював Неллі. Родом він з Луцька. Там існує культ Матері Божої – Вона на першому місці в усіх молитвах, а потім уже Ісус Христос. Тому в тих місцях до жінок ставляться з особливим пієтетом, обожнюють їх. Неллі була невідпорно красунею, звабливою чарівницею, мала не тільки витончені риси обличчя, а й прекрасну фігуру. Як Цирцея, – голодом, вродою, граційною ходою, притягувала погляди чоловіків не лише в компанії, на різних зібраннях, а й на вулиці, у транспорті, у будь-якому середовищі – за нею, буквально табунами, ходила протилежна стать. І не тільки. Євгенія Чмихало одного разу під час розмови про чарівність Неллі сказала, що була вражена її вродою, зустрівшись в одному з нею товариств. ►

► Зауважила, що Неллі прийшла в простій полотняній сукні, тоді як інші жінки були вбрані у вишукані строї, але, щойно вона переступила поріг, усі дивилися тільки на неї. Неллі не лише винятково вродлива жінка, а й глибоко ерудована особистість. Вони гармонійно доповнювали одне одного: темпераментна, вибухова Неллі й завжди спокійний, урівноважений, мудрий Лесь. Він був від природи наділений почуттям гумору, вмів майстерно обходити різні рифи, які часто траплялися на його шляху, вдаючись до жартів. Упродовж нашого тривалого спілкування я ніколи не бачила його гнівним. Різким став під час політичної боротьби зі своїми опонентами, особливо у Верховній Раді України, куди його обирали п'ять (!) разів. Однак, вивергаючи громи та блискавки на голови ворогів нашої Незалежності, а їх було і є дуже багато, Танюк ніколи не опускався до вживання матерних слів, що собі дозволяє так звана політична «еліта», у мові якої нормальні слова слугують для зв'язки між матом. Натомість Танюк був взірцем шляхетної поведінки.

Неллі я завдячую за виняткову гостинність, мудрі житейські поради, творчі суперечки з приводу тодішніх новинок. Головне ж, за допомоги в роботі над дисертацією про «Молодий театр». Неллі не лише познайомила мене з найвизначнішими дослідниками історії світового театру, а й упродовж багатьох років щедро ділилася своїми знаннями, знайденими документами, чим сприяла прискоренню моєї роботи. Часто давала слушні поради. Захист моєї дисертації призначили на початок серпня 1974 року. Прийшовши на сектор, зіткнулася з ученим секретарем А. Белкіним, який сказав: «Раїса Дмитриевна, я вас очень уважаю, поэтому хочу предупредить, чтобы это не было для вас неожиданностью. Приготовьтесь к самому худшему – вы не сможете защитить свою диссертацию в нашем институте». Далі сказав надзвичайно цікаву фразу: «Вы не та фигура, из-за которой Барабаш будет ссориться с Украиной, а оттуда пришло указание вашу диссертацию зарезать». Вочевидь, вказівка надійшла від так званих компетентних органів, які тоді звинуватили мене у зв'язку з Валерієм Марченком, якого в кінці 1973 року засудили на багато років концтаборів і висилки. Ю. Барабаш, судячи з його дій, скорився волі такої суворой інстанції. Він був більш обізнаний не тільки з історією «Молодого театру», а й із подальшою роботою Курбаса в інших колективах, знав також, за що митця репресували і знищили. Тому зосередив увагу на всій творчості митця, акцентуючи на його стосунках з іншими так званими «ворогами народу». Зокрема, критично поставився

Лесь Танюк з дружиною

до того, що я, як він вважав, занадто велику увагу приділила творчості В. Винниченка, який був не тільки видатним письменником, а й визначним громадським діячем – першим головою Директорії, – і саме за це був підданий остракізму. Барабаш сказав дослівно: «Винниченко – это грехопадение первого украинского репертуарного драматического театра». Вказав Барабаш також на те, що, аналізуючи постановки Курбаса, я використовую статті авторів, які теж емігрували. Його висновок був убивчим: «Ви закінчуєте дисертацію аналізом постановки Курбасом спектаклю «Гайдамаки» за Т. Шевченком, який справді був епохальним, але у своїй роботі ви повинні акцентувати на тому, що, здійснюючи постановку «Гайдамаків», Курбас потенційно був готовий ставити націоналістичні п'єси М. Куліша «Мина Мазайло» і «Народний Малахій», за які його звільнили з посади директора і головного режисера театру «Березіль», заарештували й судили». Категорично заявив: «Вы не имеете права не помнить его дальнейшего эволюционирование. Обязаны учитывать весь творческий процесс». Підсумовуючи, заявив: «Якщо ви не змініте свою концепцію, не засудите Курбаса за націоналістичні постановки, то, незважаючи на те, що пишете про постановки «Молодого театру» і не торкаєтесь вистав «Березоля», ми вважатимемо вашу позицію хибною, і, зрозуміло, ні про який захист не може йти мова». Прозвучало це як присуд – заборона дисертації. У відповідь я сказала, що майже всі дослідники «Молодого театру», на думку яких я посилаюсь, емігрували, тож, судячи з вашої логіки, пожовтневий період діяльності багатьох митців, зокрема й репресованих, взагалі не треба висвітлювати. Стосовно ж того, що, ставлячи «Гайдамаки», Курбас був потенційно готовий ставити націоналістичні п'єси М. Куліша «Мина Мазайло» і «Народний Малахій», – то такого я писати не буду, бо вважаю ці п'єси Куліша й інтерпре-

тацію їх Курбасом геніальними. Я залишусь звичайним журналістом, але в такий спосіб здобувати собі кандидатське звання не буду. Мені й Танюкам було ясно, що висновки Барабаша, особливо про постановки п'єс М. Куліша, йому продиктували українські чекісти.

Танюки мені щиро співчували, але в цій ситуації допомогти нічим не могли. Щоб хоч якось полегшити моє становище, ввели в коло багатьох своїх знайомих, – видатних акторів, режисерів, літераторів, істориків. Гостинність їхня була вселенською. Саме в них я познайомила з Леонідом Череватенком, який тоді переживав бурхливий роман з Наталею Величко. Повернувшись до Києва, ми з ним до кінця його життя підтримували тісні дружні творчі стосунки. Надзвичайно цікавими, насиченими були вечори, коли до Танюків приходив на вогник режисер Володимир Загоруйко, з яким Лесь навчався на одному курсі в Театральному інституті. Розмови затягувалися до пізньої ночі.

Якогось дня, приїхавши до Танюків, застала в помешканні знамениту правозахисницю, дисидентку, голову Української Гельсинської групи Оксану Мешко, яка за національну свідомість звідала тюрми та заслання. Цього разу вона поверталася з Сибіру, де відбував заслання її син Олесь Сергієнко, теж дисидент-шістдесятник. Схвилювано розповідала, як його мало не знесли хвилі припливу, коли він зайшов у невелику бухточку. З ним мене теж особисто познайомив Лесь, коли повернувся до Києва. Він очолював Всеукраїнський «Меморіал» імені В. Стуса, куди запросив мене відповідальним секретарем, а трохи згодом Олесь Сергієнко – головою виконкомку. Під час брежневських заморозків Танюк давав прихисток багатьом репресованим, опальним і гнаним. Список тих, кому він допоміг, кого зігрів своєю добротою, буде величезним. Особливо хочу згадати заслужену артистку України Людмилу Попову – зірку Харківського театру імені Шевченка 50–70-х

років. Як зазначалося, вона грала головну роль у п'єсі В. Розова «В день весілля», постановку якої здійснив Танюк. Усевишній нагородив її великим трагедійним даром і до всього виразною зовнішністю: висока, гнучка, зі скульптурно окресленим обличчям, палаючим поглядом гарних очей, вона полонила кожного не тільки на сцені, а й при особистому спілкуванні. Захоплювала тим, що кожна роль, яку вона грала, була неповторною. У неї, без перебільшення, був закоханий увесь Харків, потрапити на вистави Попової було важко. Виняткову, шалену славу мало її неперевершене виконання образу Офелії в постановці «Гамлета», яку здійснив наприкінці 50-х років режисер Бенедикт Норд. На цю виставу було справжнє паломництво. Критики не шкодували захоплених слів, поети склали вірші, глядачі засипали квітами. Слава про її інтерпретацію цього надзвичайно складного образу рознеслась усією Україною. Подивитися «Гамлета» з Поповою приїздили до Харкова не тільки відомі режисери й актори, а й представники інших мистецтв. Серед них знаменитий скульптор Іван Воропай. Побачивши Офелію Людмили Попової, він багатьох разів їздив з Києва до Харкова дивитися виставу. Вирізьбив з італійського мармуру потретьячий портрет Людмили в образі Офелії. Ця постать мала фатальний вплив на тих, хто з нею стикався. Дотик до Офелії сплюндрував подальшу долю Людмили. Про це вона розповіла тільки Танюкам і мені, коли ми разом перебували в Москві, ходили на вистави московських театрів. Вона теж потрапила в пазурі чекістів, які не відпустили її багато років. Коли ж вона відважилася вивратись, була знищена духовно, полишила сцену. Івана Воропая нерівна боротьба довела до самогубства. Воістину тема для трагічної п'єси.

Утім, найбільше я вдячна Лесеві за знайомство з унікальною, винятковою, рідкісною душою особистістю – Євгенією Кузьмівною Дейч, дружиною письменника, дослідника, зокрема й творчості Леся Курбаса – Олександра Дейча. Вона, своєю чергою, познайомила мене з багатьма тими, хто особисто знав Курбаса, з дітьми репресованих, які прийняли разом з ним гірку чашу цукту в Сандормосі, в'язнями Соловків, яким поталанило вижити. Завдяки Євгенії Дейч я зав'язала контакти з Софією Славіною, В. Цеханським, донькою Валер'яна Поліщука – Люцією, донькою Михайла Полоза – Радою, донькою Олесь Досвітнього – Волею Досвітньою-Косенко, з Ельшею Безверхньою, з Олегом Волковим, Самуїлом Епштейном. Особисте спілкування з ними, а також листування дало змогу довідатися про важливі факти перебуван-

ня Курбаса на Біломорсько-Балтійському каналі, в Карелії та на Соловках. Хтось повідомив мені адресу відомого актора Вацлава Дворжецького, який, до речі, народився в Києві. З Євгенією Дейч ми листувались упродовж багатьох років. Я безмежно вдячна їй за щиросердну підтримку у важкі хвилини мого життя, за схвальні відгуки на мої публікації, які допомагали мені триматися на плаву. Спогади про доброзичливе ставлення Євгенії Дейч до мене, про те, з яким захопленням вона сприймала на вечорах у Танюків моє виконання українських пісень, зокрема й народних, – і нині зігрівають мою душу.

Зрозуміло, не завжди наші стосунки були гладенькими, іноді виникали конфлікти на творчому ґрунті, як це буває між людьми, які роблять спільну справу. Тріщина у взаєминах виникла через дату й місце народження Леся Курбаса. Із цього приводу між нами розгорілася полеміка, яку було надруковано в газеті «Культура і життя». Утім, коли Танюки повернулися до Києва, наші взаємини потеплішали. Працюючи у Всеукраїнському товаристві «Меморіал» імені В. Стуса, разом ми провели багато заходів з відродження пам'яті про Українське Розстріляне Відродження, зокрема щороку в травні організовували дні пам'яті убієнних у Биківні. На одному із з'їздів «Меморіалу», де Танюка різко критикували за його діяльність, виступила на його захист. Полемізували. Іноді гостро. Стосовно деяких його, на мою думку, хибних тверджень, торкнулась у статті «Білі плями в біографії Л. Курбаса», яка була надрукована 2008 року в «Науковому віснику» Київського університету театру, кіно і телебачення імені І. Карпенка-Карого. Приємно, що Лесь цінував моє дослідження, про що мені розповіла донька Олесь Досвітнього – Воля Досвітня-Косенко, коли зупинилась у моїй оселі, приїхавши з Москви, щоб ознайомитися з репресивною справою свого батька. Вона сказала, що, коли ще Лесь жив у Москві, розпитувала його, хто я така, бо особисто зі мною не знайома, тільки з цікавістю читає мої публікації. На це Танюк відповів: «Я популяризатор Курбаса. А Скалій, коли їй щось мулятиме, у чомусь буде не впевнена, поїде на Північний полюс і там довбати в льоду кількаметрову лунку, щоб витягнути з води рибку істину». Приємно було також прочитати його посвяту на новій книзі-фоліанті про М. Крушельницького, яку він подарував мені на останній конференції, що відбулась у Центрі Курбаса в лютому 2012 року: «Бойці вшановують минувші дні і битви, де вміє рубились они». Знаменний запис, за який я йому теж вдячна.

Продовження. Початок у №17–24, 26

Дмитро ЧОБИТ

ТРАГЕДІЯ ГУТИ ПЕНЯЦЬКОЇ

ПРИЧИНИ, ПЕРЕБІГ, НАСЛІДКИ

ПОЛЬСЬКЕ СЛІДСТВО У СПРАВІ ГУТИ ПЕНЯЦЬКОЇ

Практично в усіх теперішніх польських публікаціях про трагедію Гути Пеняцької посилаються на матеріали слідства, проведеного Інститутом національної пам'яті Польщі. У свою чергу, у матеріалах слідства є немало посилок на праці польських професорів Е. Пруса та Г. Мотики. Таке собі взаємне посилення позицій – слідство посилається на дослідників, а дослідники – на слідство. Дуже цікавий метод досліджень придумали у теперішній Польщі.

Польське слідство у справі знищення села Гута Пеняцька розпочато за постановою від 24 листопада 1994 року колишньої окружної комісії у Кракові з розслідування злочинів проти польського народу. Підсумковий документ тої юридичної дії під назвою «Звіт» склав прокурор Вальдемар Швець – керівник особливої комісії з переслідувань злочинів проти польського народу. В Україні текст цього звіту у перекладі українською мовою опублікувала «Історична правда». Ним ми й будемо користуватися.

За висновком прокурора Вальдемара Швеця польське слідство встановило наступні факти. (Далі ми наведемо основні з них, які мають відношення до подій у Гуті Пеняцькій).

«У другій половині 1943 року і на початку 1944 року, – пише прокурор В. Швець, – під час посилення нападів українських націоналістів на польські села, поляки групувалися у більших населених пунктах, де діяли сильні відділи самооборони, які підтримувала Армія Крайова (АК). Одним з таких осередків була Гута Пеняцька».

На Брідщині невідомо жодного випадку нападу українців на польські села у другій половині 1943 року. Тут було лише два села, у яких кількістю переважали поляки – Гута Пеняцька і Гутисько Брідське. На жодне з них у 1943 році не здійснено жодного нападу – про таке нема жодної згадки у джерелах і нічого не розповідали свідки, у тому числі і з польського боку. Тобто маємо приклад штучного розширення хронологічних меж подій без зазначення жодного факту і жодного джерела. Навіщо так вчинено у матеріалах слідства та заради чого? Невже подібне може свідчити про об'єктивність і неупередженість польського слідства? Це одне.

Друге. На Брідщині існувало немало сіл, де серед українців проживали поляки, такими селами поблизу Гути Пеняцької були Пеняки (4 км на південний схід), Голубиця (5 км на північний схід), Жарків (3 км на північ), Ясенів (4 км на північний захід), Підгірці (8 км на захід). У цих селах до 1950 року не зафіксовано жодного ви-

Прокурор Вальдемар Швець

падку вбивства українцями поляків, окрім двох фольксдойчерів на хуторі Сади біля Жаркова і одного в колонії польських осадників Хобутиха біля Гути Пеняцької. Та й то були відплатні акції за численні вбивства поляками українців.

Третє. Присілок Гути Пеняцької називався Гутисько Пеняцьке, він був розташований у 1 км на південь від Гути Пеняцької. На цьому присілку переважали поляки – вони проживали у 26-и з 32-х хат. Багато там було і змішаних родин. Жоден поляк на Гутиську Пеняцькому не загинув від рук українців, а частина поляків із цього присілка відмовилася вихіати у Польщу і залишилася тут, де вони проживали аж до 1980-х років, коли останні жителі залишили цей населений пункт, який комуністична влада оголосила «неперспективним».

Як бачимо, вихідна позиція польського слідства не відповідає дійсним обставинам справи, є хибною і неправдивою. Але вона чітко свідчить про завідому упередженість до українців – то, як мінімум!

«23 лютого 1944 року члени самооборони в Гуті Пеняцькій відбили атаку розвідвідділу 1-го батальйону 4-го поліцейського полку, сформованого з українців – добровольців 14-ої дивізії СС «Галичина», які намагалися увійти в село».

Як доказ наведено посилання на акти слідства та висновки польського історика Г. Мотики.

Звідки і яким чином взято відомості про 1-й батальйон дивізії СС «Галичина» – невідомо – таке ніхто не зможе підтвердити, навіть професор Г. Мотика. Підкреслюю! Жодним документом польський габілітований доктор наук та професор Г. Мотика не підтвердить участь будь-якого підрозділу дивізії СС «Галичина» у знищенні села Гута Пеняцька! З простої причини – такого документу нема і не могло бути, бо дивізія СС «Галичина» у той час перебувала на навчанні у Німеч-

чині, тобто майже за тисячу кілометрів від Гути Пеняцької. Це перше.

Друге. Четвертого поліцейського полку, сформованого із українців, не існувало в природі – під четвертим полковим номером діяло цілком інше воєнне формування, яке до того ж ніколи не входило до складу фронтової дивізії СС «Галичина». Аж дивно, що цих простих речей ні польські слідчі, ні польський прокурор, ні польський професор Г. Мотика не знають, або вдають, що не знають. Якщо це так, то які ж ви, панове, слідчі, прокурори і професори, що заблудили поміж трьох сосен?

Виникає ще одне логічне запитання: яким чином на хибних вихідних даних (логічних посиленнях) можна побудувати достовірне логічне судження і дійти до правдивого логічного висновку? Наука, логіка таких випадків не знає, бо вони неможливі. І польський прокурор Швець цей закон логіки не спростує вкупі з усіма польськими професорами!

У цьому феноменальному реченні польського слідства, що не фраза, то нісенітниця. «Члени самооборони відбили атаку розвідвідділу 1-го батальйону». Де ви, панове, слідчі, прокурори, професори таке бачили, аби якийсь «розвідвідділ» атакував добре озброєне село? Якщо є розвідка, то не може бути атаки, коли є атака, то це не розвідка. Це ж зрозуміло навіть школяреві!

А ось ще один перл: розвідка, виявляється, «намагалася увійти у село». Самі себе заперечують, якщо розвідка намагалася увійти у село, то як тоді бути з тезою, що вона ще й «атакувала»?

Наступне положення слідства. «Члени самооборони дали бій, будучи переконані, що нападники є українські націоналісти, одягнуті у німецькі мундири».

Це чергова незграбна спроба перевернути дійсні обставини справи та обілити «мирних обивателів Гути Пеняцької».

Якщо перед вами були солдати у німецькій формі, то навіщо ви

по них стріляли, коли ви є «мирними обивателями»? А якщо ви бойовики, то навіщо тепер президент А. Дуда твердить про «мирних мешканців»? Як поєднати непоєднане?

Читаємо далі:

«Вони дійшли цього висновку, спираючись на той факт, що зловмисники використовували українську мову».

Це чергова незграбна відмазка, до того ж вкрай убога і примітивна. Почули «мирні обивателі» Гути Пеняцької українську мову і давай гатити з кулеметів і автоматів. А якби солдати у формі Вермахту говорили б німецькою, або польською із сілезьким акцентом, то що було б усе тихо? Невже винна в усьому українська мова?

Далі у протоколі польського прокурора Вальдемара Швеця записано:

«Внаслідок зазначених вище дій загинули два члени згаданої формации та ще вісім отримали поранення... У ході згаданої сутички загинули Олексій Бобак і Роман Андрійчук – перші вбиті в бою солдати дивізії СС «Галичина», чий похорон відбувся у Бродях».

Цей вислів польського слідства цілком і повністю заперечує слова президента Польщі А. Дуди, ніби у Гуті Пеняцькій нищили мирних людей тому, що вони поляки. Це перше. А й справді: яким чином «мирні обивателі» Гути Пеняцької вбили двох і поранили ще вісім німецьких солдатів?

Друге. Польське слідство мовчить, що похорони відбулися в Бродях аж 2 березня 1944 року, бо ще живих німецьких солдатів – етнічних українців у Гуті Пеняцькій роздягнули догола, катували, вирізали на їхніх тілах німецькі свастики, потім вбили, а тіла присипали гноем (ми про це ще розкажемо докладніше). Ці понівечені трупи німці змусили поляків Гути Пеняцької розкопувати 28 лютого 1944 року. Поляки їх і відмили – на тілах солдатів були вирізані свастики. Чому про це польське слідство мовчить?

А мало би пояснити: хто і навіщо на ще живих людях вирізав німецькі свастики? То що – робота «мирних обивателів» Гути Пеняцької? Навіть на польських бойовиків і садистів типу керебків-жуків це не дуже подібне.

Випадків вирізання свастик на живих людях в околицях Гути Пеняцької впродовж січня-лютого 1944 року зафіксовано щонайменше на 6-и особах – на п'яти німецьких солдатах і одному чи то поляку, чи то українцеві на ім'я Каролько. Два таких випадки маємо у селі Нивиці Радехівського району (28 січня 1944 року). І вже коли писалися ці рядки і друкувалася стаття у «Культурі і життя», надійшов ще один відгук читача із Горохівщини на Волині – там теж таке з людьми витворяли. То почерк радянських партизанів-енкаведистів.

Особисто я вважаю, що знущалися над живими людьми і вирізали на їх тілах свастики у Гуті Пеняцькій не поляки, а радянські партизани-медведівці, то їх енкаведешний почерк садистів. Але чому таке замовчують польські слідчі, прокурори та історики? Бо таке в корені ламає міф про «мирних обивателів» Гути Пеняцької та викриває їх співпрацю з радянськими енкаведистами-терористами із усіма наслідками, що звідси випливають. Ось і все.

Читаємо протокол польського слідства далі:

«Втрати цього підрозділу, ймовірно, були би більшими, але йому на допомогу в сутичці прийшла сотня УПА на чолі з Дмитром Карпенком, псевдонім «Яструб»».

Тут видатний польський прокурор Вальдемар Швець посилається на такого ж видатного історика Г. Мотику, про історичну міфотворчість якого ми вже писали вище. Однак, ще раз повторюю – у даному випадку професор і габілітований доктор історії Г. Мотика переплутав Підкамінь біля Рогатина на Івано-Франківщині, де дійсно діяла сотня «Сіроманці» Дмитра Карпенка, з Підкамінем, що поблизу Гути Пеняцької

і вийшов географічний казус в історичному дослідженні, від нього й у матеріалах польського слідства. Отакий науковий і слідчий рівень!

Але головне запитання до видатного польського прокурора Вальдемара Швеца: «Навіщо ця фраза про «ймовірність більших втрат»?». Та то ж, пане прокуроре, примітивне припущення. А, як відомо, порядні юристи усього світу на припущеннях жодних висновків, а тим більше звинувачень, не будують. Конституція України прямо забороняє будувати висновки, а тим більше звинувачення на припущеннях. Невже у демократичній Польщі ця справа вирішується по-іншому? Судячи з писань прокурора В. Швеца, виглядає, що так.

Далі прокурор В. Швець, аж на двох сторінках дуже нудно і невпопад розповідає про «українські поліцейські полки СС», про їх штаб у Берліні і навчальні табори в Німеччині. Але найбільш вражаюче виглядає вислів «українські поліцейські полки СС», це те ж саме, що й слова Барака Обами: «Польський концентраційний табір Освенцім».

Але йдемо далі.

«4-й полк нараховував близько 1200 солдатів під командуванням німецьких офіцерів. У лютому 1944 року полк перевели з тренувальних таборів на територію Східної Галичини й розгорнули по лінії Золочів-Броди-Збарж, яка знаходилася за декілька кілометрів від лінії фронту».

Перед нами приклад того, як польський юрист, прокурор Вальдемар Швець, як звичайний шулер, оперує назвами, їх зміною, підтасовує, не називає їх достовірні назви. І це в юридичному документі, який у Польщі має урядовий статус!

Особисто я здогадуюся, що мав на увазі прокурор В. Швець і дещо підкажу цьому недолугому юристу, що стосується полку, дії якого він силкується описати. Наголошую, що я пишу історико-краєзнавчу, публіцистичну працю, тому не хочу затягувати для читача час. Але зазначу, що з такими «юридичними» перлами прокурор В. Швець у суді мусив би вислухати немало запитань та глузувань. І жоден суд у нього, навіть польський, такої нікчемної юридичної дурні у якості доказів не міг би прийняти. Отож, поясню писанину В. Швеца читачеві.

По-перше. Полк називався і не «українським» і не «поліцейським», а 4-й Галицький добровольчий полк СС. Він не входив до складу дивізії СС «Галичина» і не належав до поліцейських полків і дивізій Третього рейху, то був окремий охоронний полк. До речі, поліцейські полки теж були у Третьому Рейху, навіть поліцейські дивізії набрані з етнічних поляків! Про це ми теж розповімо дещо далі.

4-й Галицький добровольчий полк СС дійсно мав у своєму складі біля 1200 солдатів-українців. Але на відміну від дивізії СС «Галичина» жоден офіцер чи підполковник (старшина) тут не був українцем – всі німці, або поляки-фольксдойчери! До речі, командиром важкої роти 4-го Галицького добровольчого полку, яка вдосвіта 28 лютого 1944 року обстріляла Гуту Пеняцьку з мінометів був поляк-фольксдойчер з чисто польським прізвиськом, який вірно служив «німецькому гітлерівському Третьому рейху», але про це далі.

Прокурор В. Швець трохи неправильно окреслив лінію розташування 4-го Галицького добровольчого полку СС. Його поротно розмістили серед німецьких військ по лінії Радехів-Броди-Збарж, але окремі підрозділи стояли під Золочевом (у Струтині). Штаб знаходився у Золочеві. Тобто полк чисельністю тисяча осіб зайняв лінію впродовж більше 100 км. Пояснення дуже просте: німецьке командування прийняло рішення, аби розділити полк поротно і розташувати його серед німецьких військ. Про це ми теж розповімо. Тобто, 4-й Галицький добровольчий полк ніде не міг сам зібратися – лише поротно і лише у складі німецьких військ. Отака була довіра, що й викликало незадоволення солдатів-українців, особливо тоді, коли ними керували поляки-фольксдойчери.

Дуже цікаво виглядає і такий прокурорський пасаж-припущення:

«Інформація стосовно ситуації у Гуті Пеняцькій була передана, ймовірно, командиром української поліції у Підгірцях».

Кидається в очі слово «ймовірно». Що не кажіть, а дуже серйозне обвинувачення – ймовірно.

Навіщо такі припущення, пане прокуроре? Та зрозуміло для чого – ляпнути зайвий раз болотом на українців. Ніби у німецького командування не було воєнної розвідки, гестапо, служби безпеки, жандармерії (лише у сусідніх із Гутою Пеняцькою Пеняках – 8 жандармів – усі німці і поляки-фольксдойчери). То до чого тут польська поліція аж з Підгірців?

Цей прокурорський висновок В. Швеца ясно і однозначно свідчить, що то не юридично виважений документ, а примітивно-убога антиукраїнська пропаганда і не більше!

Звідки прокурор В. Швець отримав підставу висловити припущення про передачу німецькій окупаційній адміністрації інформації про зовсім не мирний характер обивателів Гути Пеняцької саме від командира української поліції у Підгірцях, що у 8-ми км від Гути Пеняцької? А чому не від німецької жандармерії із Пеняків, що у 3-х км від Гути? Серед тих восьми німецьких жандармів був лише один німець, а сім поляків-фольксдой-

черів! Вони постійно перебували у Пеняках впродовж 1942–1944 років!

А взагалі як прекрасно виглядають припущення пана прокурора в урядовому польському звіті! «Ймовірно», «можливо», «правдоподібно» – не звіт, а фантастика!

Але найцікавішим є те, що вислів «мирних польських обивателів» у співпраці з радянськими партизанами видав «командир української поліції у Підгірцях», належить видатному професору-брехуну і доктору польських історичних наук у галузі фальсифікацій Едварду Прусу! Про цього «історика» ми вже писали, тому повторюватися не будемо.

Ось така аргументація польського слідства і такий її рівень «науковий» і «юридичний». А ще хочуть, аби у прусівсько-шевську маячню українці вірили як у Святе Письмо!

Яке ж то в біса польське слідство? Суцільні перекручення, фальсифікації та безсовісна брехня! Аж дивно, чому досі жоден український історик на ці «шедеври» польських «досліджень» не звернув належної уваги? Невже соромляться сказати полякам на чорне – чорне? Виходить польським дослідникам, слідчим і прокурорам брехати можна, а викривати їхню брехню українським інтелігентам якось не личить. А чому? Зло існуватиме доти, доки йому не вчинять опір. І чим потужнішим буде опір – тим швидше зникне зло, бо воно не в інтересах ні українського, ні польського народів.

А ось ще такий «достовірний» прокурорський висновок польського слідства:

«Згаданий розвідвідділ радянських партизанів під командуванням Бориса Крутікова налічував кілька десятків партизанів і дислокувався протягом декількох днів в Гуті Пеняцькій, котру залишив 22 лютого 1944 року».

Тут не наведено жодного посилення, виходить, що то узагальнюючий висновок слідства, сформульований прокурором Вальдемаром Швецем.

Цей висновок теж не відповідає дійсності – ані по кількості партизанів, ані по часу їх перебування у Гуті Пеняцькій.

Загін Б. Крутікова перебував у Гуті Пеняцькій, як мінімум, 50 календарних днів – із середини січня до кінця лютого 1944 року. Це перше.

Друге. Загін Б. Крутікова нараховував не кілька десятків, а понад сотню бійців.

Окрім загону Б. Крутікова, який тут, у Гуті Пеняцькій, перебував практично всю зиму 1944 року, сюди приходили ще й багато інших радянських партизанських формувань, про що ми писали вище і досить докладно.

Гуту Пеняцьку гітлерівці знищили 28 лютого 1944 року у ході типової каральної акції, які вони сотнями провели в Україні.

Вальдемар Швець не подав жодного опису подій, які в цей день відбулися у Гуті Пеняцькій. Він описує лише окремі епізоди звірства українських націоналістів, грабунки ними майна мешканців Гути Пеняцької: вбивство новонародженого, штрикування багнетом у живіт старенької польки, обливання бензином жертв та їх спалення живцем. При цьому не називає прізвищ жодної жертви, жодного свідка і жодного обвинуваченого. Така собі художньо-анонімна прокурорська проза, оперта не на факти, а виключно на емоції.

Читаєш ці прокурорські страхиття, які на здорову голову важко придумати, а ще важче у них повірити, і думаєш: а чому прокурор Вальдемар Швець не включив до цього переліку не менш вражаючий опис комуністичного писака Миколи Тороповського, як під час знищення Гути Пеняцької по центральній вулиці села біг і страшенно ревів бик із розрізаним бандерівцями черевом, який волочив за собою по дорозі усі нутроці разом із серцем?

Раз страхати людей, то страхати. Для бика й прізвища не слід вказувати.

У «чесного», «справедливого», «неупередженого» і дуже «об'єктивного» польського прокурора Вальдемара Швеца не знайшлося жодного слова про причини знищення Гути Пеняцької, про мотиви воєнного злочину, про сам перебіг подій, про те, хто приймав рішення щодо знищення Гути Пеняцької, хто командував її знищенням, під-

палами будинків, розстрілами людей, які воєнні підрозділи брали участь в оточенні села, хто обстрілював Гуту вдосвіта, хто проводив допити селян з ранку до самого вечора, що запитували на допитах, хто проводив допити, якою мовою велись допити, яку роль тоді зіграли німецькі солдати, що «розмовляли польською мовою із сілезьким акцентом» та де вони і звідки взялися у Гуті Пеняцькій саме 28 лютого 1944 року? Чому прокурор жодним словом не обмовився про німецьку окупаційну владу та німецьких солдатів, які нищили село? До складу якого воєнного формування входила ця айзанц-команда, хто нею керував і хто до неї належав? А чому не згадано літак з хрестами на крилах, який впродовж цілого дня 28 лютого 1944 року періодично літав над Гутою Пеняцькою аж до самого вечора? Про цей літак дають свідчення польські та українські цивільні очевидці та навіть військовики! Невже на ньому літали «українські націоналісти з навколишніх сіл»? І як усе це пов'язати?

Про дивовижно убогу примітивність та односторонність матеріалів польського слідства у справі знищення села Гута Пеняцька свідчать і такі незаперечні факти.

Польські слідчі і прокурори у своєму протоколі-звіті не використали і не послалися на жоден документ – вони керувалися лише свідченнями очевидців-поляків, у яких навіть прізвищ не вказали – лише імена та криптоніми. Навіщо ці таємниці? Для полегшення маніпуляції? Польські слідчі не використали жодного свідчення очевидців з українських сіл поблизу Гути Пеняцької! І то вони називають повним, всебічним, об'єктивним, справедливим слідством та його правдивими висновками?

Можна поставити польському слідству і прокурору Вальдемару Швецю ще 101 запитання і він не матиме на них відповіді з простої причини – польське слідство проведено вкрай поверхово, дуже упереджено та не об'єктивно, тому у ньому немає головного – правди!

В усіх цивілізованих країнах світу будь-яке слідство має вестися об'єктивно, повно і всебічно, а перед нами документ польського слідства, склепаний прокурором Вальдемаром Швецем на цілком інших засадах – упередженості, вибірковості, безпринципності та односторонності. Порядним і чесним таке «слідство» назвати неможливо.

На завершення скажу таке. Якби матеріали польського слідства, підписані прокурором Вальдемаром Швецем потрапили б до суду, то будь-який, навіть малодосвідчений, адвокат не залишив би від цієї недолугої та безпомічної в юридичному та історичному плані писанини каменя на камені!

ІВАН ДРАЧ: СПРОБА ЛІТЕРАТУРНОГО СПОМИНУ

Класика завжди лишається класикою. Особливо якщо вона жива. 19 червня відійшов у вічність поет Іван Драч. Йому був 81 рік.

Здається, багато хто його знав – і читали, і бачили на вчистостях, на презентаціях, де він підписував свої книги, і просто знали особисто. Можливо, ви бачили його на вулицях чи в соборі – наприклад, Володимирському. Ще донедавна здавалося, що Драч є. Виявилось, його не стало.

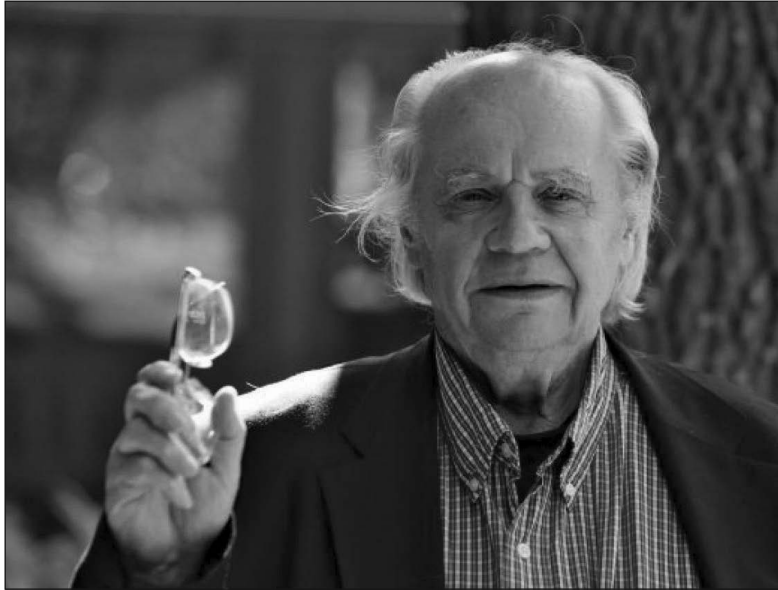
Розумні люди казали, що він був схожим на сільського дяка – просто гоголівський персонаж. Придивлявся до людей, зовні міг удавати простака, але насправді глибоко розумів, що до чого, і, попри товариськість, не кожного пускав у своє коло.

Моє знайомство з Драчем почалося через текст. У школі вразив іронічний вірш «Крила», який легко запам'ятався. Потім бачила поета по телевізору, де він розповідав про своє дитинство, далі читала інтерв'ю з ним у газеті... Деякі фрази просто стріляли. Запам'яталася розповідь про віруюче дитинство (у неділю ходив до церкви, фарбував крашанки і взагалі жив звичайним сільським життям, але ж ми знаємо, яке тоді було ставлення до релігії), а ще – як опублікував першого вірша. Згодом довідалась і про авторство сценарію фільму «Пропала грамота» (по-моєму, це кіно багато хто любить), де гоголіані додали абсурду, ще й присмачили «Закоханим чортом» Олекси Стороженка. Вийшов на той час ризикований, але який надзвичайний і мудрий фільм! А потім дізналася, що Драч був автором сценаріїв до інших культурних фільмів: «Криниця для спраглих», «Камінний хрест»...

А поезія! У старших класах, здавалось, багато кого (навіть далекі від віршів) вразили «Чорнобильська Мадонна», «Балада про соняшник», а згодом уже своїм студентам я давала аналізувати «Баладу про відро»... Бачити оригінальне в буденному і буденне в оригінальному, мати розкуте мислення – це і є справжня поезія. Був і сюрреалізм – так поет бачив моторошну та абсурдну реальність, щоб не збожеволіти.

А ще згадує молодь, яка переписувала собі його вірші. І просто вражалася – наприклад, «Балади про Кармалюка». Але постать Драча ми уявляли ще не так чітко, – уже потім довідалось, що він не існував сам по собі, а належав до шістдесятників, добре знав Дмитра Павличка, Миколу Вінграновського, Ліну Костенко...

Він вразив метафорами, порівняннями («зоря-карамелька») та іронією. Але ця іронія була вистраждана. Наприклад, така «Балада про скромність»: «– Не виста-

чає йому скромності! / – Кричало круг мене голодне кодло / Скромних графоманів і чесних заробітчани. / – Так, трохи не вистачає йому скромності! / – Великодушно погодились поважні дяді, / Поблажливо дивлячись з критичних Говерл». А якою ж виявилася та сама Скромність, те божество? Краще прочитайте самі.

А на власні очі побачила Івана Драча 2010 року, коли стала лауреаткою Міжнародної українсько-німецької премії імені Олесь Гончара – у номінації «Поезія». Пам'ятаю, що в поета були гострі, особливі очі, він міг начебто пожартувати, але в цих жартах та іронії була своя глибина. Він розумів, яка людина перед ним – сіра чи незвичайна, сам автор пише чи не сам. Драча важко було по-справжньому вразити – попри зовнішню веселість (як самозахист). І запам'яталися його добрі та – головне – оригінальні – слова про мою збірку «Ангел ночі». Далі була зустріч у 2012-му, коли стала лауреаткою поетичного вернісажу «Троянди й виноград – 2012». Як зараз пам'ятаю Драча в журі, вручення кришталевої троянди... Але головне – що будь-яка промова Івана Драча на мій пам'яті відзначалася дотепністю і особливо силою. Проте, якщо поет хотів сказати серйозно, він і казав серйозно, без компромісів.

Востаннє я його бачила торік, на нашій французькій весні в червні – на фестивалі «Anna de Kiev» (на честь Анни Ярославни) в Київському літературно-меморіальному музеї Максима Рильського. Іван Драч був давнім другом нашого Музею, бо ще молодим потемом гостював у Максима Рильського, який передік новому імені літературне майбутнє. Рильський багатьох виводив у люди – і матеріально, і творчо. Іван Драч, який тоді був серйозним юнаком з пронизливим поглядом, був почутий як поет – і підтриманий.

Тоді, на фестивалі франкофонної літератури, він несподівано

каш – обидва генії, корифеї нашого перекладу – свого часу були його наставниками. І він називав їх «Моцарт і Сальєрі». Сальєрі – але не заздрисним, а доброзичливим – був Кочур. Григорій Порфирівич надсилав Івану Драчу листи з докладним аналізом його перекладів, подекуди кажучи, що результат вийшов далеким від оригіналу. Натомість Моцарт – Микола Лукаш – «поплескував по плечу» (дослівно!) і добродушно підхвалявав – мовляв, старайся, давай же. Обом Драч був дуже вдячний.

Драчеві тексти дуже соковиті, і ця соковитість переходила в переклад. Знаменитий вірш Шарля Бодлера «Альбатрос», який моє покоління пам'ятає зі шкільних хрестоматій. Багато українських поетів його перекладало. Але у Драча вийшло по-особливому – цікаві знахідки, новотвори, тобто українському поету стало затісно в рамках французького оригіналу: «В польоті буйнокрил – каліка на ногах». Навіть якщо у Бодлера немає «буйнокрила», то все одно – вийшло вдало! А кінцівка афористична – що й вимагається: «Поете! Князю хмар твоя поді-

з гумором сказав: «Я був у Франції, отже, я франкофон». Але тут гість вийшов занадто скромним, бо багато перекладав із французької лірики.

Особливо хочу сказати про переклади Івана Драча. На одному з виступів він якось обмовився, що Григорій Кочур і Микола Лу-

бна сила, / Між блискавок ти свій у грозівій імлі; / Але під шал образ перешкоджають крила / Тобі, вигнанцеві, ступати по землі». Навіть ті, хто не знав французької, а читали цей переклад, відзначали, що у Драча вийшло темпераментно. У поезії збережено і форму, й ідею, і настрій, а ще – драйв, і це головне. І перекладач знав, що це таке – коли поету підтинають крила, або коли спочатку пускають у лет, а потім стягують на землю.

Гадаю, багато хто напише спогадів про Івана Драча і його життя, за поетовою творчістю захищатимуться дисертації (сподіваюся, і про кіно теж будуть), вірші й надалі розійдуться на афоризми, а від себе хочу побажати: цінуймо поетів за життя. І якими б складними не були стосунки всередині творчих кіл, але краще пам'ятати лише творчість – бо за автора промовляє його текст. Який і соняшниковий, і крилатий.

Ольга СМОЛЬНИЦЬКА,
кандидат філософських наук,
письменниця, перекладачка,
«Український інтерес»

ОГОЛОШЕННЯ

Міністерство культури України відповідно до Закону України «Про культуру» оголошує конкурс на посаду генерального директора Одеської національної наукової бібліотеки (далі – Бібліотека)

(вул. Пастера, 13, м. Одеса, 65023)

1. Строк приймання документів на участь у конкурсі

Документи на участь у конкурсі приймаються з 06.07.2018 року по 04.08.2018 року включно.

2. Початок формування конкурсної комісії

Міністерство культури України (далі – орган управління) розпочинає формування конкурсної комісії з 06.07.2018 року.

3. Умови проведення конкурсу

Обов'язковою умовою проведення конкурсного добору є його відкритість.

Представники засобів масової інформації та громадськості мають право бути присутніми на засіданнях конкурсної комісії під час проведення співбесіди з кандидатами, під час якої публічно презентуються запропоновані проекти програм розвитку Бібліотеки на один і п'ять років.

До участі у конкурсі не допускаються особи, які:

– визнані в установленому порядку недієздатними або їх дієздатність обмежена;

– мають судимість за вчинення злочину, якщо така судимість не погашена або не знята в установленому законом порядку, або на яку протягом останнього року накладалося адміністративне стягнення за вчинення корупційного правопорушення;

– є близькими особами або членом сім'ї керівників органу управління.

Особа, яка бере участь у конкурсі, подає такі документи:

– заява про участь у конкурсі з наданням згоди на обробку персональних даних відповідно до Закону України «Про захист персональних даних»;

– автобіографія, що містить прізвище, ім'я та по батькові, число, місяць, рік і місце народження, інформацію про громадянство, відомості про освіту, трудову діяльність, посаду (заняття), місце роботи, громадську роботу (у тому числі на виборних

посадах), контактний номер телефону та адресу електронної пошти чи іншого засобу зв'язку, відомості про наявність чи відсутність судимості;

– копія документа, що посвідчує особу, копії документів про вищу освіту;

– два рекомендаційні листи довільної форми;

– мотиваційний лист довільної форми.

Зазначені документи надсилаються на поштову та електронну адреси:

вул. І. Франка, 19, м. Київ, 01601, відповідальна особа – Пиндиківська Юлія Ігорівна, контактний телефон: (044) 234-39-93, електронна адреса: pyndykivska.u@gmail.com з позначкою «документи на конкурс «Одеська бібліотека».

Особа може подати інші документи на свій розсуд, які можуть засвідчити його професійні чи моральні якості.

Відповідальність за достовірність поданої інформації несе кандидат.

Публічні презентації проектів програм розвитку Бібліотеки на один і п'ять років кандидати презентують під час другого засідання конкурсної комісії.

4. Строки проведення конкурсу

Конкурсний добір починається 06.07.2018 року та закінчується не пізніше 06.09.2018 року.

5. Вимоги до кандидатів для участі у конкурсі

Кваліфікаційні вимоги:

– вища освіта;

– стаж роботи у сфері культури не менше трьох років;

– володіння державною мовою;

– досвід роботи на керівних посадах в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах, організаціях усіх форм власності не менше трьох років;

– здатність за своїми діловими і моральними якостями, освітнім і професійним рівнем виконувати відповідні посадові обов'язки.

З інформацією, що стосується умов праці, відомості про матеріально-технічну базу Бібліотеки, фінансову звітність за попередній бюджетний період Бібліотеки можливо ознайомитися на офіційному сайті Мінікультури (рубрика «вакансії»).

Книга Миколи Олексійовича Миронюка «Колиска мого роду» видана у 2017 році в місті Жмеринка за сприяння Жмеринської районної державної адміністрації та Браїлівської селищної ради. У ній автор у науково-популярному стилі розповідає про основні історичні події на Поділлі, зокрема в селі Сьомаки. Книга написана на основі архівних, літературних матеріалів та розповідей односельців.

Як відомо, з давніх-давен люди різних епох оселялися та жили біля річок. Мальовниче село Сьомаки, де мешкають працьовиті, добрі, співучі люди, розкинулося над річками Рів та Вільшанка. Село відоме з 1877 року. Багато гіпотез існує про виникнення назви села. Вірогідно, що вона походить від маків, що досі тут квітуть і палахкотять червоними кольорами в житах.

Пагорби, поля і луки всього Поділля, що розляглися понад річками з джерельними водами, порослі лісами й садами, милують око.

Про Подільську землю із захопленням писали грецький філософ Аристотель та історик Геродот: «...родючі землі, повноводі ріки, суцільні ліси та сприятливі кліматичні умови дали початок людському життю в цих місцях ще в сиву давнину».

П'єр Шевальє – французький військовий діяч і дипломат, автор книги «Історія війни козаків проти Польщі» писав про Україну, і зокрема про Поділля, як про багатий край з працьовитими людьми.

Перебуваючи в Україні, геніальний композитор Петро Ілліч Чайковський (нащадок козацького роду Чайки) кілька разів відвідував села Сьомаки і Браїлів. Тут він працював над оперою «Орлеанська дівка», створив знамениті р'єси для скрипки, закінчив романс «Було то було ранньою весною», «Серенаду Дон-Жуана», «Серед шумного балу», «О, коли б ти могла». У Браїлів до Чайковського приїздив Клод Дебюссі. Саме тут відбулася перша зустріч двох великих композиторів. Петро Чайковський любив ці місця, захоплювався ними: «Яке корисне для мого відпочинку це самотнє перебування в незрівняному Браїлові. Браїлів і Сьомаки залишаються в моїй пам'яті осяйними спогадами про найпоетичніші дні мого життя». У 1880 році Петро Ілліч жив у Сьомаках у будинку поміщика три тижні. Саме тут він написав на слова Шевченка пісню «Вечір», романс «Шотландська балада», «Сльози», «У городі коло броду», «Колишнє кохання», «Світанок».

Парк у Браїлові, яким милувався і який згадував Чайковський, сьогодні є дендрологічним заповідником і зразком ландшафтної архітектури. Тут є озеро, що наповнюється джерельною во-

КОЛИСКА МОГО РОДУ

дою річки Рів, рідкісні для Поділля дерева: веймутова сосна та пірамідальна ялина, американська липа, віковий ясен, берега тощо. У парку й досі стоїть будинок графині Надії Філаретівни фон Мекк, яка була покровителькою таланту Чайковського. Свого часу Надія фон Мекк подарувала Чайковському альбом зі світлинами цього краю. Альбом зберігається нині в музеї Чайковського в місті Клин, що біля Москви.

Мешканці села Сьомаки пишуться своїми видатними земляками – подолянами: Степаном Руданським, Устимом Кармалюком, Миколою Леонтовичем, Михайлом Коцюбинським, Михайлом Стельмахом і тими, хто здобував славу та волю Україні.

На подільську землю протягом століть зазіхали всілякі поневолювачі: татари, литовці, турки, поляки, німці, австрійці, московити. Гноблене селянство повставало проти визискувачів. Ватажками повстань були: Северин Наливайко, Семен Палій, Іван Гонта, Максим Залізняк, Устим Кармалюк та інші. На допомогу повстанцям прибувала допомога з Волині, Полісся, Бойківщини.

Село Сьомаки було козацьким. Про це свідчать прізвища: Вернигора, Підпригора, Товстонос, Ковальчук, Коновальчук, Заєць, Бойцун, Бойко, Цебрій, Сухолоба, Миронюк, Костюк, династії яких пишуться цим.

Садиби в селі будувалися понад широкою вулицею. На просторому подвір'ї ставили хату, хлів, комору, льох, за хатою був садок: яблуні, груші, сливи, вишні, черешні. Вирощували овочі та зернові, розводили худобу та птицю. Худобу випасали навколо села на полях, вигонах, лугах, долинах і лісових галявинах. У річках водяться такі породи риб: сом, лин, короп, окунь, щука, карась, краснопірка й інші.

В лісах довкола села водяться лосі, косулі, дикі свині, лисиці,

зайці, куниці, видри та вовки забідають. Після повернення птахів з теплих країв ліси та садки сповнюються пташиним різноголоссям. А журавлі, чорногузи, бусли, чаплі низько літають понад хатами. Над водяними плесами літають ластівки, чайки, риболови, дикі гуси, качки.

Як бачимо, багата флора й фауна, і водночас тут є значні поклади корисних копалин: різнокольорові й каолінові глини, піски. Проступають на поверхню землі й береги річок поклади гранітів і піщаників, що є будівельними матеріалами. Зокрема, є тут вапняки, звідси й місцева назва урочища Вапнярка. Ще в давнину люди користувалися тут лікувальною джерельною водою. Неподалік обладнали криничку, поставили дубовий хрест з іконою Божої Матері. І сьогодні джерело служить людям.

Маючи місцеві природні поклади та дерево з лісу, в Сьомаках та в Браїлові побудували: цукровий завод, водяні млини, церкви, костюл, монастир, магазини, житлові будинки. Збудована гребля й утворений великий став, що простягнувся аж на три села, що дає воду цукровому заводу, млинам, гідроелектростанції, пиломатеріалу та дає змогу розводити рибу.

На пагорбі в селі Сьомаки була побудована та обнесена муром церква з місцевого вапняку з ажурними кованими воротами та хвірткою. На церковній садибі були: темник (омшаник) для пасіки, фруктовий садок, обсаджений липами і ясенями. Неподалік церкви стояли хати священника і паламаря. У хаті паламаря була відкрита однокласна школа. Навчання було платне.

Мандрівник Павло Халєбський, відвідавши Поділля, у своїх щоденниках зазначав: «Ніщо так не розчулювало наше серце, як щирий спів хлопчиків «Достойно є». Усяке місто й містечко в козацькій країні повні люди, особливо маленьких дітей. Ці діти численніші від трави, усі вмійють читати, навіть сироти. До церкви ходять з молитовниками, тоді, як у москвинів і бояри неграмотні».

Україна, Поділля, село за всі роки свого існування перебували в постійній боротьбі за волю. Село Сьомаки багато разів переходило від одного магната до іншого. Поділля терпіло навалу монголо-татарської орди понад сто років. На цю багату землю дедалі частіше зазіхали литовські, польські, угорські феодалі. Поділля на кордоні з Диким Полем розбудовувало замки-фортеці у Браїлові, Вінниці, Барі, Шаргороді, Кам'янці-Подільському для захисту від нападників.

Набіги татар завдавали великої шкоди. До нас дійшла оповідь про трагічну подію, що сталася в селі Сьомаки: молода пара брала шлюб, розлючені ординці вдерлися до церкви і всіх присутніх людей стратили шаблями, скинули в одну яму й закидали землею. Сліди цього злочину віднайшли випадково, копаючи траншею.

І у ХХ ст., як і вся Україна, село зазнало багато лиха від колективізації, репресій, голодоморів. Автор книги наводить спогади односельців про знущання і тортури в роки революцій, Першої світової, Громадянської, Другої світової воєн і післявоєнного періоду.

Довелося мешканцям села воювати в Афганістані, брати участь у ліквідації наслідків землетрусу у Вірменії та аварії на Чорнобильській атомній електростанції.

Та й сьогодні Поділля бере участь у боях на сході України.

Автор книги Микола Олексійович Миронюк подає світліни односельців, які в різні роки ставали гордістю села. Вони були учасниками революцій та воєн далеко за межами України (Російсько-Японської, Фінської, Другої світової).

Війна забирала наших мирних людей у полон на важкі роботи до фашистської Німеччини, а частину населення відправляли на новобудови сталінських п'ятирічок.

Книга Миколи Олексійовича щедро проілюстрована фотографіями односельців. Ця сумлінна праця єднає його з такими пошуковцями, як Іван Макарович Гончар, та іншими краєзнавцями.

Зібрані фотографії дають уявлення про антропологічні типи українців, які є в селі Сьомаки. Як бачимо, на початку ХХ ст. селяни носили одяг з кравчих тканин, який замінив традиційне вбрання. Неможливо було б уявити село без поданих фотографій з краєвидами Лисої гори, річки Вільшанки, Зеленої долини тощо.

Цінними є фотографії селян, які брали участь у різних війнах. «Учасники російсько-японської війни»: з родини Зайців Семен нагороджений трьома Георгіївськими хрестами, Гринів Семен – двома Георгіївськими хрестами. Воювали: Демов Левко, Сидорук Трифон, Сптахів Отроп Григорович. «Перша світова війна»: Іванчишин Тарас нагороджений двома Георгіївськими хрестами. Цебрій Юхтим – трьома Георгіївськими хрестами, воював під орудою Симона Петлюри на стороні Президента України Михайла Грушевського, емігрував до Німеччини. Ковалик Роман Степанович та Сухолоба Захар Іванович побували в полоні в Німеччині на важких роботах до грудня 1919 року, дожили обидва до 1964 року в Сьомаках.

Авторові пощастило зібрати відомості та фото про учасників Другої світової війни. Із села Сьомаки воювали понад 300 осіб, а повернулися 195.

Перші роки Радянської влади. У 1919 році в селі встановлено Ради селянських депутатів, і в немилю до нової влади потрапило багато безневинних селян. Їх називали ворогами народу, виганяли з осілих місць, виселяли цілими сім'ями до Карелії, Сибіру, Казахстану. З 1917 по 1950 роки на Поділлі було знищено понад 500 священників і православних мирян. У 1937 році були репресовані: Костюк Сільвестр Захарович, Калінчук Микола, Кравчук Яків, Александрович Юзик і Мар'яна, Бондар Іван, Петровський Станіслав.

У 1927 році в селі організували товариство з колективної посадки фруктових дерев.

У 1932–1933 роках голод не оминув і село Сьомаки. Селяни були до такої міри виснажені, що померлих часто ховали без домовин та похоронних обрядів.

Ознайомившись із книгою Миколи Миронюка, ми відчули продовження традиції, яку започаткували краєзнавці ще в 60-х роках ХХ ст., збираючи відомості про міста й села України для УРЕ та Історії міст і сіл кожної області України.

Також Микола Олексійович знайомить читачів з віршами своїх земляків: Івана Волги з Ямпільщини, Мирослава Вересюка з Вінниці та подає поетичні переспіви творів Івана Мазепи, Тараса Шевченка, Лесі Українки.

Коротко про автора книги «Колиска мого роду». Народився Микола в сім'ї Олексія Оверковича і Зінаїди Дормидонтівни Миронюків 19 грудня 1948 року в селі Сьомаки Жмеринського району Вінницької області. Восьмирічну школу в селі Сьомаки закінчив у 1963 році. З 1967 по 1969 роки перебував у лавах Радянської армії. Згодом здобув фах військового лікаря і служив у різних місцях. З 1987 року – учасник ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській атомній електростанції. У 1988 році брав участь у миротворчій місії в збройному конфлікті між Азербайджаном та Вірменією. Під час землетрусу у Вірменії надавав медичну допомогу потерпілим. У 1991 році пішов у запас з війська в званні офіцера медичної служби. Нині мешкає у рідному селі Сьомаки в хаті своїх батьків і допомагає людям свого краю в лікуванні.

Без жодної підтримки автор віддав благородній справі – зібрав і впорядкував документи про село.

Ми сподіваємося, що буде її продовження – про традиційну культуру села. Книга може бути зразком для вивчення рідного краю для всіх, хто цього бажає.

Микола КАБАЛЮК,
родом з Сьомаків, краєзнавець

МИКОЛА ШЕВЧУК: «ЩОБ БУТИ ПАТРІОТОМ, ТРЕБА ЗНАТИ, ЧИМ ГОРДИТИСЯ»

Муниципальна галерея мистецтв, що на вулиці Драйзера у столиці України, презентувала виставку відомого українського художника Миколи Шевчука «У нашій раї на землі...»

Людмила ЧЕЧЕЛЬ

Народний художник України Валерій Франчук, власне, з його ініціативи кияни мали можливість познайомитися з творчістю Миколи Шевчука, розповідає про митця захоплено й натхненно: «З Миколою і його творчістю я знайомий давно. Це геніальний у своєму світобаченні митець. Він вміло реалізує свою думку й ідею. Микола Шевчук – стильний український самородок, бо спеціально на художника не вчився. Він зумів знайти себе в образотворчому мистецтві досить сильно. Давно хотів показати його твори киянам і гостям міста. До цього він представив кілька робіт в Національній спілці художників. Про Миколу я можу говорити багато. Бо, окрім того, що він чудовий художник, він – патріот своєї батьківщини, багато часу віддає волонтерській роботі. Йому не байдужа історія рідної землі. А це дуже важливо для митця. Бо як би художники не втікали від сьогодення, від історичної тематики, вони рано чи пізно їх наздоженуть».

Микола Шевчук, заслужений художник України, який здатний створити тонкий ліричний пейзаж і відтворити загадкову історично-міфологічну, зашифровану-орнаментально візію, і майже документальний портрет героя сучасної війни на Донбасі. Засвоївши європейську культуру образотворчого мистецтва чи не

Микола ШЕВЧУК

з Густава Клімта, митець все ж звертається до нас мовою українського національно осмисленого живопису. Тому деякі картини вимагають дешифровки для глядача і таким чином всякий, хто споглядає цей живопис, змушений так чи інакше брати участь у співтворчості. Можливо, уява глядача інакше розтлумачить сюжет аніж те, як пропонував автор. Але саме така обставина робить живопис художника неоднозначним і виводить за межі літературного сюжету.

Микола Шевчук народився у селищі Смига, що в Рівненській області. У 1984 році закінчив Кременецьке педагогічне училище, а у 1993-му – відділення архітектури Львівського політехнічного інституту.

З 1995 року викладає в Терехівлянському Вищому училищі культури. З того часу і до сьогодні художник доносить студен-

там на практиці не лише композиційну правильність створення та естетичне оздоблення робіт, але й сутність викладення глибокої ідеї в орнаментальних елементах декоративно-ужиткового мистецтва. Мистецька діяльність автора охоплює галузі станкового і монументального живопису, графіки і скульптури, базуючись на культурно-мистецьких традиціях рідного краю та Святому письмі. Всі роботи художника надзвичайно красиві, з глибоким змістом. За лініями пензля можна прочитати історію краю.

У 1997 році Микола Шевчук став членом Національної спілки художників України. Вже через три роки він – лауреат обласної мистецької премії імені Михайла Бойчука, а у 2003 став лауреатом міжнародного осіннього салону «Високий замок» у Львові. У 2010 – отримав міжнародну премію за власні твори Різдваїної тематики.

– Ось бачите, Мотря зустрічала Мазепу не хлібом-сіллю, а з трояндами... І на грудях у неї були перли, а не коралі, – уважно коментує роботу художника письменник Анатолій Горювий.

Мене ж захоплює квіткова композиція «Ранкові настрої». І тут художник ніби чує мое здивування від такого перебігу: історична тематика, портрети, іконопис... «Мене часом запитують: як тобі вдається так майстерно малювати квіти, – розповідає Микола Шевчук. – На що я відповідаю: та виріс серед тих квітів, знаю як росте і як називається та чи інша квітка. А хто з нас не був ліриком...»

Окрема тема у творчості Миколи Шевчука – іконопис.

«Ікона – це міра глибини душі митця, – зізнається художник. У своєму житті я опанував з добрий десяток професій. Мабуть немає того, чого не вмію робити».

Справжнє покликання Микола Шевчук знайшов у живописі та іконописанні. Вже кілька років батькову справу продовжує донька Марія. Разом з нею пан Микола працює над створенням ікон.

Вся родина художника пов'язана із духовенством. До того ж в його роду є монахи, настоятелі монастирів, священники. В дитинстві Миколу вабив сільський храм. Він засмучувався через те, що дідусь з бабусею не дозволяли під час служби роздивлятися настінні розписи, особливо на стелі. Отож, не зважаючи на час, ті розписи закарбувалися в його пам'яті.

Чим же особливі ікони Миколи Шевчука? У кожного художника ікона своя. Вона є відображенням глибини душі митця, його почуттів. Робота різних іконописців

над одним сюжетом може кардинально різнитися, оскільки в образах святих передається власне характер митців. Микола Шевчук прихильник візантійської традиції написання ікон, оскільки вважає її найдревнішою.

«Коли захоплюєшся роботою, – розповідає Микола Шевчук, – то вже себе майже не контролюєш, знаходишся ніби в стані глибокої молитви чи медитації. Лиш думка постійно переслідує – не переборщити, не відійти від загальної стилістики в розписі». Художник вважає, що ікони найкраще писати на перевіренних віками липових дошках. Хоча, можна використувати й березу, вільху, знежирену сосну.

Упродовж одинадцяти днів минулого року на Тернопільщині перебувала чудотворна ікона Лик Христа, якій вклонилися майже 400 тисяч вірян. А коли

ганізаторів пленеру у Зарваниці, Збаражі та фестивалю «Байдафест».

Художник вважає, що нам, українцям, є чим гордитися, що берегти, передати проїждшим поколінням. «І всі ті скарби, які є в нашій культурі, в нашій історії, – це дуже важлива річ, тому що без пам'яті про те, що в нас було, про все позитивне, майбутнього бути не може. Щоб бути патріотом, треба знати, чим гордитися», – з упевненістю говорить він.

Микола Шевчук знайшов себе у мистецтві, знайшов свою палітру, свою тему, свій почерк. І сьогодні ми маємо прекрасного художника, який збагатив творчу палітру Тернопільщини своїми творами. Микола Шевчук не зупиняється на одній темі, в його творах є багато релігійних композицій, оскільки він художник-монументаліст,

приїхали до Ватикану, щоб подякувати святишому отцю й запросити відвідати Марійський духовний центр «Зарваниця», який входить до 20 найбільших Марійських центрів Європи, на знак подяки за молитву та підтримку українського народу у ці нелегкі часи подарували Папі Римському ікону Спаса Нерукотворного, яку намалював Микола Шевчук на Другому всеукраїнському пленері іконопису та сакрального мистецтва «Вікно у Небо. Зарваниця-2017».

Микола Шевчук – волонтер, громадський діяч, пройшов два Майдани. Від першої хвили мобілізації провадить волонтерський рух у Терехівлянському районі. Він першим поставив пам'ятник Герою в Терехівлі, який загинув в АТО, став автором пам'ятника Небесній Сотні. Був одним з ор-

розписує церкви, і робить це фахово. До того ж, у мистецтві він відображає свій час. І лінія творчості, яку знайшов Микола Шевчук – це якраз мистецтво початку 21 століття – поєднання реалізму і модернізму. Йому вдалося знайти зв'язок між двома напрямками, і в той же час не перейти межі між ними, вдавшись до абстрактного, неформального мистецтва.

Пейзажі, натюрморти, портрети, тематичні сюжети, ікони...

– Я завжди формую експозицію з різнопланових картин, щоб кожен зміг знайти щось собі до душі. Це, напевне, через те, що я намагаюся любити всіх, гарно до всіх ставитися, дарувати щиро свою душу всім, кого знаю. І тим, хто може оцінити мою роботу, і тим, хто не дуже розуміється на мистецтві.

ГЕРОЇКА УКРАЇНИ У ТВОРЧОСТІ ВАСИЛЯ ГЕЛЕТКА

У Фастівському державному краєзнавчому музеї відбулася презентація виставки «Козацькому роду – нема переводу», де фастівчани та гості нашого славного міста продовжили знайомство з цікавою людиною, талановитою особистістю, відомим художником, різьбярем Василем Васильовичем Гелетком.

Тетяна ДАКАЛ

Виставка присвячена 100-річчю української революції – одному із найважливіших періодів в історії українського народу ХХ ст. та 250-річчю Гайдамацького повстання 1768–1770 рр. (Коліїщини) на Правобережній Україні.

На відкритті були присутні люди, які цікавляться і шанують мистецтво: представники міської влади, музеєзнавці, місцеві художники, педагоги, краєзнавці, активні відвідувачі музею.

На запрошення музею та автора виставки на презентацію приїхав добрий друг пана Василя – Заслужений артист України, кобзар Тарас Силенко, який дуже натхненно виконав історичні пісні «Та ходить Швачка по Хвастові» (про Микиту Швачку) та «Гей, літа орел» (про Максима Залізняка).

Слово мали гості нашого міста – однокласка п. Василя – Михайло Мовчан з м. Києва, голова Білоцерківського міськрайонного об'єднання Всеукраїнського товариства «Просвіта» ім. Тараса Шевченка Костянтин Климучук, а також місцеві поціновувачі мистецтва – А. Древецький, М. Дмитрів, В. Портяк. Свої вірші для поважної аудиторії зачитав поет-аматор М. Марченко, а також внучка художника – Мар'янка.

Навіть незброєним оком видно, що Василь Васильович Гелетко цікавиться історією, де-

Директор Фастівського державного краєзнавчого музею Тетяна ДАКАЛ і Василь ГЕЛЕТКО

тально вивчає історичні думи, легенди і перекази українського народу. Стійкі, хоробрі, витривалі, мужні, вірні своїй ідеї – такими постають козаки на полотнах Василя Гелетка.

Боротьба українського народу за визволення і незалежність знайшла відображення у творах художника «Іван Гонга», «Максим Залізняка», «Іван Сірко», «Семен Палій» та ін. До речі, саме портрет фастівського полковника Семена Палія автор подарував до фондів нашого музею.

Василь Гелетко живе і творить на Черкащині, а тому художнику дуже близькі події, що відбулися в Холодному Яру 100 років тому. Свою любов до України, до її народу він передав у серії робіт «Холодний Яр».

На полотнах пана Василя видатні діячі України: Симон Петлюра – головний отаман військ Української Народної республіки, Нестор Махно – український політичний і військовий діяч, Данило Терпило (отаман Зелений), отаманша Маруся Соколовська, отаман Орлик, а також Юрій та Василь Тютюнники, Євген Коновалець, Павло Скоропадський, Євген Маланюк, Пе-

В. ГЕЛЕТКО з бандуристом Т. СИЛЕНКОМ

тро Болбочан. І це далеко не всі роботи митця...

Водночас художник плідно працює й над шевченківською тематикою. Його персональні виставки з успіхом проходять у Черкасах, Каневі, Києві, Моринцях, Кам'янці-Подільському.

Твори митця зберігаються у музеях та приватних колекціях України, а також за кордоном.

Окрему серію робіт Василь Гелетко присвятив Героям Небесної сотні, які загинули одними з перших: Сергію Нігояну, Михайлу Жизневському та Юрію Вербицькому. Сьогоднішня Україна, яка захищає територіальну цілісність від російської агресії, знайшла відображення в картині художника-графіка. З одного боку, на ній портрет гайдамаки Максима Залізняка, а з іншого – ветерана АТО Аміни Окуєвої. Так художник проводить паралель між минулим і сучасним.

Твори Василя Гелетка сповнені філософського змісту. Це погляд у майбутнє через призму минулого. Це – мистецтво, що примушує людину мислити.

Виставка триватиме до кінця вересня 2018 року.

У Національному музеї літератури України відбулася персональна виставка лауреата Шевченківської премії, премії імені Лесі Українки, відомого українського художника, визначного майстра сучасної української книжкової графіки Костя Лавра.

Кость Лавро – один з найяскравіших і найколеритніших українських книжкових графіків. Поєднавши засадничі постулати українського авангарду 20-х років з найтиповішими рисами українського народного малярства, він створив свій – неповторний, яскравий і водночас глибоко національний стиль. Роботи Костя Лавра неодноразово входили до каталогів найпрестижніших виставок дитячої книги. Творчу манеру цього художника важко сплутати з чиєюсь іншою. Можливо, як ніхто з його ровесників, Кость Лавро вмів вичаковувати

Різдвом», «Улюблені вірші», «100 КАЗОК», «Різдвяна Рукавичка», «Українська абетка», «Козак Петро Мамарига», «Пан Коцький» (усі – видавництва «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА»), «Карнавал» (видав-

ПЕРСОНАЛЬНА ВИСТАВКА УНІКАЛЬНОГО ГРАФІКА КОСТЯ ЛАВРА

ти зі своєї пам'яті чисті й недвозначні праукраїнські архетипи. У його ілюстраціях мовби відсутнє поняття Часу – вони радше позачасові, бо відтворюють не сучасність чи давнину, а певну вічну сутність: якщо це зайчик, то з нього аж вихлюпуються ніжність і беззахисність; якщо це кіт – то він промениться таким уродженням лукавством, хвалюватістю і м'якою нахабністю, що глядачеві важко стримати усмішку. Здається, саме про цих – Лаврових – зайчика та котика співали нам у дитинстві. Часто ловиш себе на думці, що суто людських, яскраво-індивідуальних рис у його чотирьохногих героїв більше, аніж у багатьох «homo sapiens»...

Як зізнався художник, своїх персонажів малює з себе: «Інколи доводиться ставати перед дзеркалом і скривлюватися, і швиденько перемальовувати. Мене надихає текст, на який створюю ілюстрації. Малюю без ескізів. Усі мої витвори – це я сам, хіба там, де лисичка, – то малюю з дружини. Щодо підбирання кольору, то в мене спрацює арифметичний досвід. Мені завше хочеться заповнити кожен сантиметр ілюстрації».

Мабуть, не випадково саме його «Котик та півник» став першою книгою в українському книговидавничому, права на англійську версію якої придбало одне з найвідоміших у світі видавництв «Alfred Knopf» («The Cat and the Rooster», Нью-Йорк). Кость Лавро також є одним з переможців престижної виставки дитячої книги та ілюстрації в Болоньї (Італія) та Тегерані (Іран). Марка Костя Лавра «Ігри XXVII Олімпіади в Афінах 2004 р.» завоювала срібну медаль Міжнародного Олімпійського Комітету.

Кость Лавро протягом останніх п'яти років проілюстрував цілу низку знакових книг: «Ніч перед

ництво «Каліграм», Швейцарія), «Різдво Великого Вовка» (видавництво «Баярд-прес», Франція). Усі ці книги були представлені на міжнародних книжкових виставках-ярмарках в Україні, США, Франції, Швейцарії, Японії, Італії, Китаї, Бразилії, Ірані й відзначалися серед найкращих видань.

«Ніч перед Різдвом» здобула кілька найвищих книжкових нагород, серед яких – титул «Найкраща дитяча книга 2007 року» на всеукраїнському конкурсі «Книга року» та диплом 1-го ступеня за перемогу в конкурсі «Искусство книги» (Росія, 2007). Книжками з ілюстраціями Костя Лавра зачитуються «малюта від 2 до 102» у багатьох країнах світу.

На виставці, окрім широко відомих ілюстрацій, презентована і серія зображень на біблійну тематику, яка представляє Костя Лавра з боку незвичного для його творчості, але надзвичайно цікавого, з мистецької точки зору.

Георгій ЛУК'ЯНЧУК

Віктор ГРАБОВСЬКИЙ

ПОЕЗІЇ РІЗНИХ СТОЛІТЬ

БАЛАДА ПРО СВІТЛО
ВОСКРЕСІННЯ

Безодня вабить тишею,
як сном...
Адже вона завжди
щось обіцяє.
Але мені було вже
все одно – про щ а в с я
з побратимами-бійцями...
Та враз огненні віхтики трави,
немовби крила,
впали на рамена!
І я вже знав,
що командир правий,
якщо назвав їх
викупом за мене...
Ті стебла болю,
що цвітуть огнем,
квітують лиш
у прощу Великодню.
Проте вони розраляли мене
і не дали
скоритися безодні.
Тож воскресіння духу
я спізнав,
оклигавши від ран
поневіряння.
Тому й н е с у
одну з його ознак
у вир буття
Такий собі – вірянин.
Бій одгримить,
а кулі відсвистять...
І гор
погамується
в роботі.
Адже на те й дано мені
ж и т т я,
щоб не піддався
оскаленій бридоті!
Адже не може віра одійти
неначе квіт,
що зрікся свого плоду...
Повір у Світло!
То збагнеш
і ти
сєнс Воскресіння
н а ш о г о народу.

2015 р.

БАЛАДА ПРО ЦІЛЬ

Він проповідував
Любов
про милосердя мовив...
Вони ж
цідили з нього кров –
в ім'я Любові.
І на звалтований майдан –
саму погібель! –
вели Пророка, мов на брань,
не за спасибі.
Що лицемір і шантажист –
сказали судді.
А що поробиши?!
Така жисть –
зітхнули люди...
Любов на те і є у нас,
аби терпіти
усе,
що виригає час
на сій орбіті.
... Ніхто не зна свого кінця.
Як і початку.
Та тільки ж у вінці
Вітиця
побач печатку!
Кругла вона, мов Земля.
Не кутаста...
... Тоді лиш не слави для
і станеш Майстром.

2014 р.

БЕРЕЗНЕВА КАЗКА

Василеві Рябому
Між хатами смерековими
ніздрюватий туман,
мов кнур
приблудний,
вилузує рештки снігів...
Бойться звірота вийти на люди,
хоча зранку нічого не їв...
А вже й полудне!
Рвуться пазухи смerek молодих
навперейми вітрам і сонцю,
хоча їм теж
неабияк лячно!
А що, як мороз-крокодил
знов наповзе на галявин віконця?!
Та зовсім не затишино
Березню в туманах!
Це ж гейби в снігах – по шию...
Ще й вітрисько зусібіч
його
обиманав,
аби не проніс Весну в Коломию.
Лиш яка там Весна,
коли овид
гарчить
московськими танками
та бомбовозами?!
Чому ж ти, Березню,
досі ще
не навчивсь
торгувати з вовками
шрапнельними своїми прогноза-
ми?!
Стежки до зіцлюючих джерел,
наче промені
зранку ростуть –
аж струни ялиць їм відлунюють
із ворохтянського лісу...
Та хіба ж не в цьому, Березню,
твоя буйнозрива суть?!
Аби лиш у світі брунькам не за-
тісно...
Коли ж принишкне Сонце
обабіч гір,
а хати смерекові золоті свої очі
відкриють –
сажомордим вепром
у кожен гуцульський двір
заповзає туман,
Весни шукаючи взеленені крила...
Але хоч би як він тамечки
клубував,
хоч як би рохкав,
а Весна вже в серцях – вже ле-
тить!
І радіє їй світ, як Ворохта.

2015 р.

ЗДОБИЧ

Ви чули, як орел ячить?!
Бере не голосом,
а дзвобом!
Лиш той,
хто взяв орла
на щит,
не дзвоба грізного
сподобав.
Його спостигла хіть орла,
що гострозоро
править
крила...
Проте – не помахом крила
ця далина
себе відкрила.
Скажена заздрість око рве,
що не дано хорта
літати!
І, замість

Грабовський Віктор Никанорович народився 7 листопада 1942 р. в селі Баговиця Кам'янець-Подільського району Хмельницької області.

Автор кільканадцяти книжок лірики: «Конари», «Дерево слова», «Споглядання дерева», «Вербна неділя», «П'янка розрада», «Острів милосердя», «Пісня збирача нектару», «Голосівські досвідки», «Жагалівка», «Заклинання болю» та інших, есею-дослідження «Любов сама врівноважує долю. (Кароль Войтила у молитві та поезії)», оригінальних суспільно-політичних романів «Любові не буває забагато», «Ніхто не живе для себе», «Тимое дзеркало», вибраних творів (у трьох томах), «Привороття...» (спогади).

Поетичні твори Віктора Грабовського друкувались англійською, білоруською, польською, угор-

ською, японською та іншими мовами.

Співавтор документального художньо-публіцистичного фільму Р.Сергієнка «Поріг» (1987–1988 рр.), де вперше було гостро викрито брутальне свавілля бюрократичної системи.

Дослідник українського етносу, його епічних та лексикографічних пам'яток. Автор оригінальної гіпотези про походження «Слова о полку і горі Ігоря...».

Перекладає зі слов'янських мов. Зокрема, його стараннями у видавництві «Дніпро» до приїзду папи Івана Павла II в Україну вийшов унікальний альбом перекладів поезій Кароля Войтили «Святина».

Лауреат усеукраїнської премії імені Володимира Сосюри та міжнародних – імені Дмитра Нитченка, імені Івана Огієнка.

Заслужений діяч мистецтв.

змислить щось нове,
ви труп орла
внесли до хати...
А труп –
на те він тільки й труп,
аби смердїти
вам із рук.

2013 р.

БАЛАДА ВІДВАГИ

Славкові Вакарчуку
Як солодко, що є кому прощати
і не благати в Доленьки
пощади,
що Сонце зустрічаєш
не при ліжку,
а на пляж,
як і належить
грішнику.
Як радісно,
що ворог не дримає,
а ще й гнилу надію з того має...
Що є відвага
Матір боронити,
яку обсіли
марножертства
гниди.
Як солодко,
що зріс у Нені воїном
молитвою Тарасовою гоєний,
що зрозумів,
«як багато важить слово»,

прострелене
тяжким,
продажним оловом.
Отож ідеши на подвиг,
як до проці,
бо за тобою не криваві гроші –
синівське право,
вистраждане в тюрмах,
ще й виспіване
у небесній Юрмалі.

Не страшно полягти
на полі бою,
коли Господня правда
за тобою!

2005 р.

ОСВІДЧЕННЯ

Себе розгледіти у собі –
летючу мить,
терплячу мить –
аж поки у твоїй подобі
любо
мені не зацємить.
Але жаданий, легкокрилий,
(ледь-ледь торкається щоки!)
твій поцілунок,
пташок милий,
ще нам відтьохкує роки...
Той плин – у щebetі дитячим,
неначе дзиллик –
довкруж нас!
Та навіть якщо ти заплачеш,

сльозі не зупинити час...
Немов у дзеркалі, втізнаю
сльозу на стомлених устах,
і – не дізнаюсь,
не дізнаюсь
відколи «ні»
в болючій «так».
Лиш біль,
що перелитий
в слово,
вже стане втіхою доби...
Аби відмолювати
знову небесним поглядом:
любі!

1999 р.

Вже липа зацвіла
і запишалась вишня,
і небо вищає –
аж лоскотно рукам,
які хотіли стати крилами...
Не хотіло!

Тому й страждаєм
од жаских блукань...
Ми заблукали, Сонечко,
в пустелі,
де тільки виживання
знає ціль...

А небеса – такі вабкі, постельні! –
все недосяжніші
здаються нам
звідсіль...

Та небо кличе
І небесні далі
освячують нас
проблиском знання
не про вину
в надпиту бокалі –
вино кохання
б а ж а н о г о дня.

1991 р.

Зоря цвіла, немов благословляла –
примовкли навіть
щедрі солов'ї!
Лиш дівчина
з сьайним ім'ям Уляна
сміялася – понад мої жалі...
Сміялась дівчина!
Аж коси душу тляли –
живлющим сріблом озивався гай...
Ламало ребра
серце від нестями
благаючи у Бога: помагай!
... Така ідилія
у горобину ніч!
На цвіт зорі
сьайнистий усміх віч.

1987 р.

Ця мить,
як срібна нить,
бринить
на денці серця!
Луна по скерцо –
присмак по цукерці...
Перецємить...
як музика.
Не сердься,
Сонечко,
не сердься...
Почуй, а не зникай:
сніжиноньки
так срібно шелестять
і всі світи
назустріч нам летять!
І любляться,
й нікому з нас
не мстять...
Прекрасна мить!
Атож, ►

► *лиш мить...
Моя маленька радість
(люляй, доню)
спить.*

1978 р.

БРАТОВІ-ДЕПУТАТОВІ

*Мовчання – мудрість.
Істина жива
не всіх спроможна радістю зігрі-
ти,
бо звикли ми,
як незрозумні діти,
ховати страх у голосні слова...
Мій красномовний орле,
постривай!
Узри причину,
щоб не ляють міти...
Не дай себе у пурпури зодіти –
рясна хвала
кравчиня ся крива.
І голих королів, і ницих блазнів
доволі знав
наш милозвучний край –
однакові вони в народній лазні...
На показуху, брате,
не зважай.
Покинь сей посох,
древнім сріблом кутий!
А обіцянки –
працею спокутуй.*

1991 р.

*Дорога завше квапить за обрій –
чи суне зло,
чи тільки люди добрі...
Вона тому, либонь,
і постелилась нам,
що до вподоби стала ворогам?!
А що там – ген,*

*за небокраєм?!
Які ще ненажерні зграї
ворожать
про братерське зло,
котрого наче й не було?!
На межах
в стронцієвих тернах
огляньмо світ...
давно сповитий
захланністю,
що, мов каверна,
з'їдає правду сановитих
обох Америк...
...Мерцій у Жмеринку,
ковбою!
Хоч т а м
Л ю б о в'ю –
не злобою! –
таки ж нап'ємося
з тобою...*

1991 р.

*Як молитесь трава
і журно жухне листя –
усе примітить
хитрий падолист...
І навіть якби трохи
помилився
дощі поправлять,
впавши
долілиць...
Відмолиться
трава
і пережухне листя,
знечуються щеміти нам
дощі,
а падолист,
що надто притомився,
чкурне,
мов лис,*

*в засніжені куці...
Отож, либонь,
принишкне
й найхитріший,
як шугоне у зашпори
душа!
Ще й не такі діброви
стали ріщем,
вітрам не в змозі
дати відкоша.
Хтось міг би заховатись
і десь вище...
Хоча б у пазусі
терплячої сосни!
Та надто хижо
свище сніговище
в передчутті
нежданої весни.*

1989 р.

*все ж полишу
серця чулий погляд.
В тім очу – і зорі, й небеса,
і твої цілунки опівнічні...
Бо твоя д у ш а
свята краса,
що живе в мені,
як світла вічність.
Не лякайся
ні високих слів
ані гомінкого зорепаду!
Я з тобою б
соняхом зацвів,
спокусившись
на любові владу...
І напевне знаю вже
тепер,
що спокуса щастям –
знак любові!
Тож тому, кохана,
я й не вмер,
що спалив себе
у щирім
слові.*

1986 р.

*Цей «лист читача» мав бути над-
рукований у якійсь із демокра-
тичних газет – «Народна газета»,
«Наша Україна», «Самостійна
Україна», «Слово Просвіти» – точ-
ніше сказати не беруся... Тим паче,
що навряд, аби був опублікова-
ний... З різних причин... Хоча
саме від Автора, який працював
у згаданих виданнях, це й залежа-
ло. Але ж ось він, віршик! Таки від-
найшовся! Тому й дарую вилежане
своє «дацзибао» тижневику «КіЖ»
уже від імені власного. Адже майже*

нічого за два десятиліття не зміни-
лося?!. Хіба що увиразнилося.

«Пугу-пугу!» – козак із Лугу...»
Приповідка

ПОСЛАННЯ ЗЕМЛЯКОВІ

*Коли твій батько,
а чи дід
стелився – під бій курантів! –
то петрав:
сльози вдів, сиріт –
із ласки о к у п а н т і в...
Чому ж у час
як знає світ:
вже не товар, а пан ти,
тобі миліше всіх освіт,
що скажуть о к у п а н т и?!
Давно співають по світах
п е а н
твоїм талантам!
А в рідних селах і містах
всі пільги – о к у п а н т а м...
Ти знаєш,
хто тебе навчав
ярмо любить,
як брата...
Тому ж і плакати почав
з намови окупанта?!
Газети,
фільми навісні,
мов причандалля ката,
тебе терзають
і ввісні
на мові о к у п а н т а...
Тому в парламенті –
не ти
про рідну дбаєш Матір,
а плід
твоеї глупоти
на службі в окупантів.*

МОЇ АКОРДИ

Юлія ТКАЧОВА

*Який же жаль, який сердечний щем –
година для душі прийшла лиха!..
Вмостилась царювати в ній пиха,
а осінь по обличчю б'є дощем.
Зірву калини ягідку – гірчить,
бо заздрість нами вправно торг
веде.
Питаю: «Де любов поділи, де?».
Ви не замініте її ж нічим...*

18.09.2015

*Життєві мудрості всі хочуть ро-
зібрати,
та в кожного свої думки й бажання.
Несамовито поспішає людства
рать
й не бачить, що зупинка вже
остання,
один ще крок необережний, іще
мить...
А у людей життя є вічне ніби.
Вже плаче небо, в мене серце заще-
мить,
а світ волає: «Дай нам хліба, хліба!»
Не зможе небо виконати бажань
усіх,
Хоч світло біля кожної зупинки,
бо замість пити виноградний сві-
жий сік –
висушуємо вперто ми родзинки.*

07.12.2015

*Шляхи-дороги торуємо,
без застороги.
Героями
йдемо до неба –
цей шлях прямий!
А нам лиш треба,
аби громи
нас не лякали
і град не бив,
шлях не лекалом аби, аби...
Хмарки, мов брови,
і вітер дме,
мов паперові,
всі ми тепер.*

05.04.2016

*Із небом спаяне вікно,
а небо білене вапном.
Дивлюся в нього – бачу різне:
у ліс нечиста сила лізе.
Рубають ліс чорти завзяті,
везуть «пальне», для пекла взяте.
Вже облісли всі Карпати,
не зеленіє біля хати
і дихати стає все важче.
Жеруть дерева люти паці.
Спливає із очей сльозина.
Про допомогу просить сина
земля, що зветься Україна.*

06.02.2017

*Весна з веселим щебетом пташок
іде до нас. І ми в хороше вірим.*

12.04.2016

*А сонце – то велике серце звіра –
добром засяє й зло зазнає шок.
Війна замовкне, стихне цвинтар
враз – і серце буде грітись біля свічки,
а в небі хтось повісив чорну стрічку
без квітів і гучних жалобних фраз.*

09.04.2017

*І знову голуби гудуть,
неначе кличуть
зійти нас на квітучу путь.
Зібрали віче
на площах, вулицях, дахах –
гудуть тривожно.
Бо мріє кожен голуб-птаха
людину кожному
урятувати від біди,
їй дати крила.
Птахи гудуть: «Сюди, сюди,
в нас Божа сила!»*

Ткачова Юлія Валеріївна наро-
дилася 3 листопада 1976 р. в смт
Нова Водолага на Харківщині.
1994 р. закінчила Нововодолазь-
ку середню школу. Захоплювала-
ся малюванням, навчалась у школі
мистецтв. Брала участь у районних,
обласних конкурсах і виставках. По-
сідала призові місця. Через погір-
шення стану здоров'я змушена була
залишити своє улюблене заняття.
Ускладнення після хвороби спричи-
нило першу групу інвалідності.
Член Нововодолазького район-
ного літературно-музичного клу-
бу «Веселка».

Вірші неодноразово публікува-
лись у районній періодиці, моло-
діжному літературно-художньо-
му альманаху «Левада», в газеті
«Слово Просвіти».
Брала участь і була дипломан-
том конкурсу-огляду творчої
молоді з особливими потребами
«Маленький Парнас». Перемо-
жець літературного конкурсу-
огляду «Молода Слобожанщина»
(2014), його дипломант (2016);
лауреат конкурсу «Сад Шевчен-
ка» (2016).
Автор збірки віршів «Перевті-
лення» (2014).

*Ведє по місту мене дорога,
а в небі сонце – куля-вогонь.
Летять до мене листи від Бога –
читаю їх на листках долонь.
Проходжу парком: старі на лавці,
а далі бомж і з ним голуби.
Старенькі люблять – сплелись
їх пальці, їсть бомж і птаство
крихти з хлібин.
І ми щасливі у міру кожне –
в коханні, хлібі чи у шляху.
Завзято ловим усмішки Божі,
щоб оминати судьбу лиху.*

03.05.2017

*Ми одне одному вдивляємось у вічі.
Летять роки, але кохання їх не лі-
чить,
злітають маски, і знання розпо-
рошились,*

*і вже життєвої бракує навіть сили.
Та все ще світяться любов'ю наші
очі –
вони кохати вічно й жити вічно
хочуть.*

08.09.2015

ГІСТЬ

*В мене вікна всі зашклені небом,
тож заходь у мій дім – не погре-
буй!
А на стінах шпалери із сонця
і канатка-галявинка ось ця...
Ти сідай, поговоримо тихо.
Погортаєм життя твого книгу.
На столі чай духмяний медовий,
а в кімнаті відверті розмови.*

29.09.2015

Рубрику «Мить поезії»
веде Василь КЛІЧАК.
E-mail: vc-prosvita@ukr.net

Тільки-но завершився конкурс на визначення кращого проекту майбутнього музею Революції гідності, як тут же з'явилася постанова департаменту спецрозслідувань Генпрокуратури про заборону будівництва на вулиці Інститутській. Про це відразу ж заявив теперішній директор музею Ігор Пошивайло.

Сергій БАХІН

Щоправда, з обмовкою, – не більше 2–3 місяців. Результати конкурсу оголосили на День Конституції – 28 червня, а про припис прокуратури було повідомлено 4 липня. Силовики пояснили заборону слідчими експериментами у цьому місці. Втім, як пояснив керівник департаменту спецрозслідувань Сергій Горбатюк, заборона розповсюджується на зміну ландшафту, а не ініціативу з будівництва. Тимчасово, до завершення слідчих експериментів й видана заборона, наголосив Сергій. Але ж зрозуміло, що початок будь-якого будівництва і є зміна ландшафту. Згодом, через кілька днів, Генпрокуратура скасувала постанову свого ж департаменту...

Тема будівництва музею триває вже не один рік. Як установа, музей Революції гідності започаткований 18 листопада 2016 року і віднесений до сфери управління Українського інституту національної пам'яті. А ще через півроку йому надано статусу національного, керівником призначено Пошивайла. Утім, увесь цей час музей скоріше віртуальний, адже не має свого приміщення і будівель. Розмови про його будівництво на Інститутській тривали не один рік; нарешті 23 жовтня 2017 року на замовлення Міністерства культури України на виконання розпорядження Кабміну від 19 липня 2017 р. № 501-р «Про організацію та про-

МУЗЕЙ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГІДНОСТІ ОТРИМАВ АРХІТЕКТОРІВ

ведення Міжнародного відкритого архітектурного конкурсу проектів на кращу проектну пропозицію щодо об'єкта «Національний меморіальний комплекс Героїв Небесної Сотні – Музей Революції Гідності» був оголошений Міжнародний відкритий архітектурний конкурс проектів на кращу проектну пропозицію. Також рішенням Київради була виділена земля 1,22 гектара землі на вул. Інститутській, 3 для його будівництва. 14 вересня минулого року за це рішення проголосувало 96 депутатів.

Загалом на оголошений Кабміном відкритий анонімний конкурс стосовно проектів музею і меморіального комплексу надійшло 66 заявок із 12 країн світу, зокрема, з Парижу, Мюнхену, Бюро з Києва, Іспанської агенції... На фінальний етап конкурсу відібрали шість найцікавіших проектів з погляду міжнародного журі. Автори на умовах анонімності співпрацювали з організаторами конкурсу, відвідували Київ, спілкувалися з родичам Небесної сотні. У березні фіналістів запросили на колоквиум до столиці України, де вони могли глибше

попрацювати над своїми роботами з урахуванням правок і зауважень. До журі увійшли відомі архітектори, художники з України, Польщі, Німеччини, Фінляндії, Швейцарії, міністр культури, столічні чиновники; головою обрали німця Матіаса Зауєрбруха.

Переможця конкурсу урочисто оголошували у День Конституції України. Брифінг з підбиття підсумків відбувся у стінах

Штурм пагорба

Під час Революції гідності демонстранти, прямуючи з Майдану, брали пагорб штурмом. Переможний проект «Меморіалу Героїв Небесної Сотні» пов'язаний з перебігом подій послідовністю просторів з особливими властивостями і криволінійній траєкторії уздовж алеї. Нова будівля музею на вершині пагорба символізує вирішальний момент штурму і продовжує цей лейтмотив у концепції «Будівлі, по якій можна ходити». Цим він додає послідовність до меморіального шляху.

Навколо будинку розташовані пандуси різної ширини, що у стиснутій формі повторюють штурм пагорба. Одночасно вони продовжують підйом від Майдану до Будівлі. Підйом з двох боків сходиться на терасі, з якої відкривається (і налаштує на роздуми) вид назад, на Майдан. Крім того, звідси відкривається грандіозний вид на центр міста і Дніпро із зеленими пагорбами на сході.

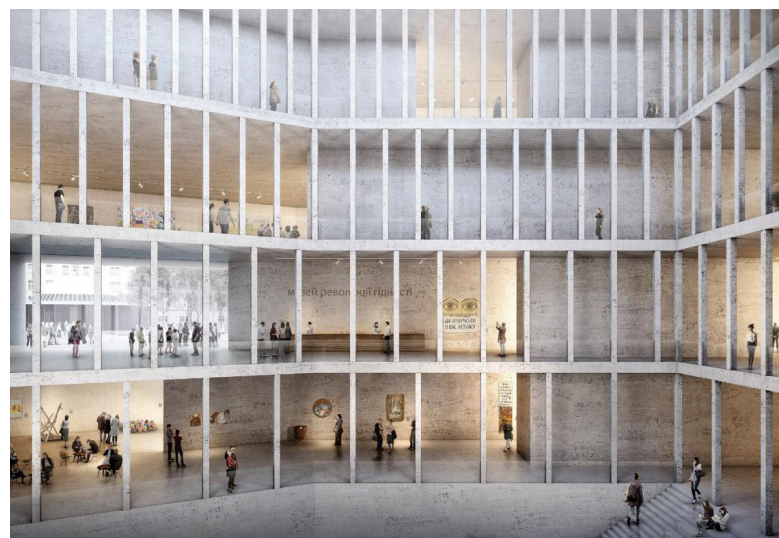
дують Національний музей в норвезькому Осло.

Концепція переможного проекту полягає в тому, щоб пода-

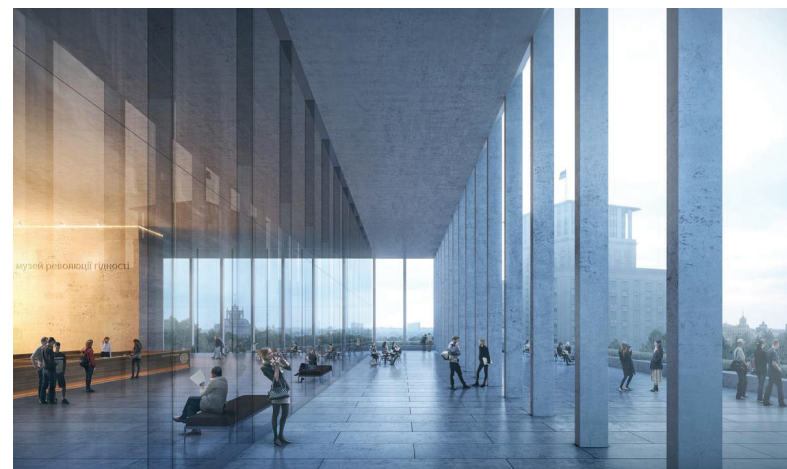
ти музей, як скелю. Таким чином він стає продовженням шляху Пам'яті, який починається з Майдану, вгору по Алеї Героїв Небесної Сотні, є змога потрапити на пішохідний дах, прокоментував Зауєрбрух. Є звичайний вхід на першому поверсі і журі доволі високо оцінило проект, адже це місце відкрите для людей. З іншого боку, у проекті не прочитується символізм, який би відображав дух та ідею Майдану, висловив і критичні зауваження Маттіас.

Робота берлінців задовольнить більшу частину людей, адже є чітка прив'язка до Майдану. «Функціонально він кращий», – поділився думкою керівник громадського об'єднання «Родина героїв Небесної сотні» Володимир Бондарчук.

На фото: креслення й ескізи ілюстрації проекту-переможця

Міністерства культури. За участі міністра Євгена Нищука, який зазначив, що конкурсний процес, що тривав майже рік став безпрецедентною практикою для України і для її державних органів. За результатами засідання журі першу премію здобув проект «Штурм пагорба» німецького архітектурного бюро «Kleiuhues Gesellschaft von Architekten mbH». Архітектори – професор Ян Кляйхус (Jan Kleiuhues) та Йоганнес Кресснер (Johannes Kressner). Ця фірма відома успішними проектами, наразі за її розробкою споруд-

КУЛЬТУРА І ЖИТТЯ

Заснована в січні 1913 Гнатом Хоткевичем

№ 28 (4807), 13 липня 2018 р.

Свідчення про реєстрацію КВ № 1026 від 26.10.1994 р.

Засновники: Міністерство культури України, редакція газети

Головний редактор: Євген БУКЕТ

Адреса редакції: 03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1
Тел.: +38 (044) 498-23-62, cultandlife@gmail.com

Видавець: Національне газетно-журнальне видавництво

Генеральний директор: Андрій ШЕКУН

Адреса видавництва: 03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1
Тел.: +38 (044) 498-23-65

Дизайн та верстка: Сергій ЗАДВОРНИЙ

Поліграфічний комбінат: ТОВ «Типографія "Від А до Я"»
м. Київ, вул. Колекторна, 38/40. Тел.: (044) 563-18-04, 562-28-51

Розповсюдження і реклама:

Тел.: +38 (044) 498-23-64; +38 (097) 111-17-66

Публікуючи проблемні матеріали, редакція, окрім спеціально обумовлених випадків, подає лише авторський погляд. Вміст газети поширюється на умовах ліцензії СС ВУ 3.0, якщо інше не вказано стосовно конкретного матеріалу.

Передплатна ціна на 2018 р.:
6 місяців – 199,58 грн; 9 місяців – 299,57 грн.

Передплатний індекс: 60969

ISSN 2519-4429

Наклад 5 000

Ціна договірна

© СС ВУ «Культура і життя», 2018

